משנה · אחרונים · עיקר תוספות יום טוב · סדר קדשים

עיקר תוספות יום טוב על משנה בכורות

רבי יום טוב ליפמן הלר הלוי

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

עיקר תוספות יום טוב על משנה בכורות

רבי יום טוב ליפמן הלר הלוי

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/עיקר-תוספות-יום-טוב-על-משנה-בכורות/
הקובץ נוצר ב־18 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 5
משנה א 5
משנה ב 5
משנה ג 6
משנה ד 6
משנה ה 7
משנה ו 7
משנה ז 7
פרק ב 7
משנה א 7
משנה ב 7
משנה ד 7
משנה ה 8
משנה ו 8
משנה ז 8
משנה ח 8
פרק ג 9
משנה א 9
משנה ב 9
משנה ג 9
משנה ד 10
פרק ד 10
משנה א 10
משנה ב 10
משנה ג 11
משנה ד 11
משנה ה 11
משנה ו 12
משנה ז 12
משנה ח 12
משנה ט 12
משנה י 13
פרק ה 13
משנה א 13
משנה ב 14
משנה ג 14
משנה ד 14
משנה ה 15
משנה ו 15
פרק ו 16
משנה א 16
משנה ב 16
משנה ג 17
משנה ד 17
משנה ה 17
משנה ו 17
משנה ז 17
משנה ח 17
משנה ט 17
משנה י 18
משנה יא 18
משנה יב 18
פרק ז 19
משנה א 19
משנה ב 19
משנה ג 20
משנה ד 20
משנה ה 20
משנה ו 21
משנה ז 21
פרק ח 22
משנה א 22

משנה ב 22
משנה ג 22
משנה ד 23
משנה ו 23
משנה ז 24
משנה ח 24
משנה ט 24
משנה י 24
פרק ט 25
משנה א 25
משנה ב 25
משנה ג 25
משנה ד 25
משנה ה 26
משנה ז 26
משנה ח 27

פרק א

משנה א

א **הַלּוֹקֵחַ כּוּ'**. בַּגְּמָרָא עָבִיד צְרִיכוּתָא כָּל הָנֵי לָמָּה לִי לְמִתְנֵי:

ב וּמִיהוּ אִיכָּא נַמֵּי דִּינֵי דְּמִתְנְיָא בְּטָהוֹרָה וְאִיתַנְהוּ נַמֵּי בְּטָמֵאָה, כְּגוֹן הַמְקַבֵּל צֹאן בַּרְזֶל:

ג הֲוָה לֵיהּ לְפָרֵשׁ הַמַּסְקָנָא שֶׁהוּא שָׁמָא יַשְׁאִיל אוֹ יַשְׁכִּיר. וְעַיֵּין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ד וְאִם תֹּאמַר הֵיכִי מַשְׁכַּחַת לַהּ שֶׁיַּחְתּוֹךְ שׁוּם אֵבָר וְלֹא תִּהְיֶה בַּעֲלַת מוּם כּוּ'. וְיֵשׁ לוֹמַר דְּמַשְׁכַּחַת לַהּ כְּגוֹן שֶׁהָיָה יָתֵר כְּמִין אֶצְבַּע בְּיָדָיו אוֹ בְּרַגְלָיו וְאֵין בּוֹ עֶצֶם, שֶׁאִם חָתָכוֹ כָּשֵׁר. בֵּית יוֹסֵף:

ה **בַּמִּדְבָּר**. וּלְדוֹרוֹת מְנָלָן, אָמַר קְרָא [בְּמִדְבַּר ג] וְהָיוּ לִי הַלְוִיִּם, וְהָיוּ בַּהֲוָיָתָן יְהוּ. גְּמָרָא:

ו כֹּהֲנִים מְנָלָן, כִּדְאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי בְּעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה מְקוֹמוֹת נִקְרְאוּ כֹּהֲנִים לְוִיִּם, וְזֶה אֶחָד מֵהֶן, וְהַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם בְּנֵי צָדוֹק [יְחֶזְקֵאל מד]. גְּמָרָא:

משנה ב

ז **סוּס**. הָרֹא"שׁ גָּרַס כְּמִין פָּרָה, מִדְּגָרַס בְּסָמוּךְ וּמַה הֵם, וְלֹא וּמַהוּ. וְגַם מִדְּתָנַן לְקַמָּן וּטְמֵאָה שֶׁיָּלְדָה כְּמִין טְהוֹרָה. וּכְמִין סוּס בַּבְּרִיְתָא תְּנֵי לַהּ. וְגַם הַצְּרִיכוּתָא שֶׁכָּתַב הָרַ"ב אַבְּרִיְתָא נָאֳמְרָה בַּסֶּגְיָא. וּמִיהוּ הָרַ"ב גָּרַס וּמַהוּ:

ח סְתָם סוּסִים אֲדֻמִּים הֵם. רַשִׁ"י:

ט **טְהוֹרָה שֶׁיָּלְדָה כּוּ'**. בַּגְּמָרָא יָלִיף לְהוּ מִקְּרָא. וְהָא דְּקָתָנֵי שֶׁהֵיוֹצִא כּוּ', סִימָנִים בְּעָלְמָא הוּא דְּלֹא תֵּחֲלֹף לְךָ גִּרְסָתְךָ, דְּלֹא תֵּימָא זִיל בָּתְרֵיהּ דִּידֵיהּ, וְהַאי טָהוֹר מְעַלְיָא הוּא, וְהַאי טָמֵא מְעַלְיָא הוּא, אֶלָּא זִיל בָּתַר אִמֵּיהּ. גְּמָרָא:

י נַפְקָא לָן בַּגְּמָרָא, הוּא טָמֵא, וְאֵין חֲלֵב מְהַלְּכֵי שְׁתַּיִם טָמֵא.וְאָמְרִינַן עֲלַהּ, כְּשֶׁפְּרַשׁ. אֲבָל לֹא פֵּרַשׁ, אָסוּר מִדְּרַבָּנָן. וְכָתַב הָרֹא"שׁ דְּטַעֲמָא מִשּׁוּם דְּאָתֵי לְאַחֲלוֹפֵי בַּחֲלֵב בְּהֵמָה טְמֵאָה. וְכֵן בְּשֵׂר אָדָם כֵּיוָן דְּאֵין דֶּרֶךְ לֶאֱכֹל בְּשַׂר אָדָם מַחֲלֵף בִּבְהֵמָה טְמֵאָה:

יא פֵּרוּשׁ, דְּדָג טָמֵא מַשְׁרִיץ בְּגוּפוֹ עֲבָרוֹ כִּשְׁאָר בְּהֵמָה וְחַיָּה. אֶלָּא דְּרֹב מַשְׁרִיץ בְּמִינוֹ, וְזֶה הַשְׁרִיץ מִין אַחֵר, כְּמוֹ שֶׁבָּלַע כּוּ':

יב **אָסוּר כּוּ'**. תֵּימַהּ, דִּבְמַסֶּכֶת אֲהָלוֹת סוֹף פֶּרֶק י"א תְּנַן, בְּעוֹפוֹת וּבְדָגִים כְּדֵי שֶׁתִּפֹּל לָאוּר וְתִשָּׂרֵף, אַלְמָא חֲשִׁיב עִכּוּל, וְהָכָא נַמִּי לִשְׁתְּרֵי. וְיֵשׁ לְחַלֵּק בֵּין אִסּוּר לְטָמְאָה. עוֹד יֵשׁ לוֹמַר דְּיֵשׁ לְהַחְמִיר כְּרַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָא דְּבָעֵי מֵעֵת לְעֵת, וְהָכָא בִּלֹּא שָׁהָה שָׁם כְּדֵי עִכּוּל. תּוֹסְפוֹת:

משנה ג

יג דִּלְפֹּטָרוֹ מִמִּצְוַת עֲרִיפָה לֹא הָיָה צָרִיךְ לְהַפְרִישׁ מִסָּפֵק. כְּמוֹ שֶׁאֵין נוֹתֵן לַכֹּהֵן מִסָּפֵק, כְּמוֹ כֵן אֵינוֹ עוֹרְפוֹ מִסָּפֵק. תּוֹסָפוֹת. וּבַגְּמָרָא מַתְנִיתִין רַבִּי יְהוּדָה הִיא דִּסְבִירָא לֵיהּ פֶּטֶר חֲמוֹר אָסוּר בַּהֲנָיָה וַאֲפִלּוּ מֵחַיִּים. וְעַיֵּן תּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב:

יד וְאַף עַל גַּב דִּלְגַבֵּי הַפְרָשַׁת טָלֶה אֶחָד הָוֵי לֵיהּ תְּרֵי סְפֵקֵי, שֶׁמָּא אַחַת יָלְדָה שְׁנֵי הַזְּכָרִים, וְאִם תִּמְצָא לוֹמַר אַחַת יָלְדָה זָכָר וּנְקֵבָה, שֶׁמָּא יָצְאָה הַנְּקֵבָה תְּחִלָּה, אֲפִלּוּ הָכִי כֵּיוָן דְּאֶפְשָׁר בְּתַקָּנְתָּא לֵית לֵיהּ לְמִסְמַךְ אַסְפֵּיקֵי. וְעַיֵּן תּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב:

טו וְלֹא חַשׁ לְאַדְכּוֹרֵי תַּנָּא דְּמַתְנִיתִין, מִשּׁוּם דִּכְבָר אַשְׁמוֹעִינַן בְּבָבָא קַמָּיְתָא דְּבִמְקוֹם הַסָּפֵק מַפְרִישׁ טָלֶה וְהוּא לְעַצְמוֹ. וּבְבָבָא דְּסֵיפָא דְּאַחַת בְּכָרָה וְאַחַת לֹא בְּכָרָה דְּתָנָא זָכָר וּנְקֵבָה מַפְרִישׁ טָלֶה וְהוּא לְעַצְמוֹ, וְלֹא תָּנָא אֵין לַכֹּהֵן כְּלוּם, מִשּׁוּם דְּבָעֵי לְאַסּוֹקֵי עֲלֵהּ שֶׁנֶּאֱמַר וּפֶטֶר חֲמוֹר תִּפְדֶּה בְּשֶׂה. וְעוֹד כוּ'. תּוֹסָפוֹת:

טז וְאַף עַל גַּב דְּבְזָכָר וּנְקֵבָה אוֹ שְׁנֵי זְכָרִים וּנְקֵבָה לֹא מַמְעִיט מֵהַפְרָשַׁת טָלֶה אַף עַל גַּב דְּאִיכָּא נַמֵּי תְּרֵי סְפֵקֵי, תֵּרֵץ הַכָּסֶף מִשְׁנֶה דְּיֵשׁ לוֹמַר דְּשָׁאנֵי שְׁנֵי זְכָרִים וּנְקֵבָה דְּמִתּוֹךְ שֶׁהוּא צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת בָּהֶם מַעֲשֶׂה לִתֵּן טָלֶה אַחֵר לַכֹּהֵן אָמְרִינַן לֵיהּ דְּיַפְרִישׁ טָלֶה וְאַף עַל גַּב דִּתְרֵי סְפֵקֵי הוּא. אֲבָל בִּשְׁתֵּי נְקֵבוֹת וְזָכָר אוֹ שְׁנֵי זְכָרִים וּשְׁתֵּי נְקֵבוֹת כֵּיוָן דְּאֵין צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת מַעֲשֶׂה לִתֵּן שׁוּם טָלֶה לַכֹּהֵן, לֹא אָמְרִינַן שֶׁיַּפְרִישׁ טָלֶה לְעַצְמוֹ, מֵאַחַר דִּתְרֵי סְפֵקֵי הוּא:

יז גַּם הָרַאֲבַ"ד הִשִּׂיגוֹ שֶׁהַכֹּל נִכְנָס בְּסָפֵק אֶחָד שֶׁהוּא שֶׁמָּא הַזָּכָר יָצָא אַחַר הַנְּקֵבָה:

משנה ד

יח **שְׁנֵי זְכָרִים**. וְנִתְעָרְבוּ. הָרַמְבַּ"ם:

יט **שֶׁנֶּאֱמַר**. אַרִישָׁא קְאֵי, כְּלוֹמַר מְנָלַן דְּפִדְיוֹן פֶּטֶר חֲמוֹר בְּשֶׂה, שֶׁנֶּאֱמַר וּפֶטֶר חֲמוֹר וְגוֹ'. רַשְׁ"י:

כ **גָּדוֹל כוּ'**. תִּפְדֶּה תִּפְדֶּה, רִבָּה:

כא **וּפוֹדֶה כוּ'**. מִדִּכְתִיב וְאֶת בֶּהֱמַת הַלְוִיִּם תַּחַת בְּהֶמְתָּם וְגוֹ', מַאי בְּהֵמָה תַּחַת בְּהֶמְתָּם, שְׁמַע מִנַּהּ חַד פּוֹטֵר טוּבָא. גְּמָרָא:

כב רַשְׁ"י. דִּבְעוֹדוֹ בְיַד יִשְׂרָאֵל אִי אֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ, דְּאִם כֵּן לָמָּה נוֹתֵן שְׁנֵי טְלָאִים כְּשֶׁיִּלְדָּה שְׁנֵי זְכָרִים כְּדִתְנַן בְּמַתְנִיתִין דִּלְעֵיל. וְהַתּוֹסָפוֹת כָּתְבוּ דְּהָכָא בְּסָפֵקוֹת מַיְרֵי, כְּמוֹ הַסֵּיפָא נִכְנָס לַדִּיר כוּ'. וְהַשְׁתָּא אֲפִלּוּ כְּשֶׁהִיא עֲדַיִן בְּיַד יִשְׂרָאֵל:

כג הָכִי נָקַט בַּגְּמָרָא בְּהָיָה לוֹ עֲשָׂרָה כוּ'. וְכָתְבוּ הַתּוֹסָפוֹת דִּלְרִבּוּתָא נָקַט עֲשָׂרָה, אַף עַל גַּב שֶׁכֻּלָּן [פִּדְיוֹן] פֶּטֶר חֲמוֹר, כֻּלָּן נִכְנָסִים לַדִּיר לְהִתְעַשֵּׂר:

משנה ה

כד **לֹא בְעֵגֶל כו'**. נֶאֱמַר כָּאן שֶׂה וְנֶאֱמַר לְהַלָּן בַּפֶּסַח שֶׂה, מַה לְּהַלָּן פְּרָט לְכָל הַשֵּׁמוֹת הַלָּלוּ, אַף כָּאן כו'. גְּמָרָא:

כה הַיּוּ"ד קָמוּצָה. וְהוּא חָיָה. וְכֵן הוּא בַּכָּתוּב, כַּצְבִי וְכָאַיָּל [דְּבָרִים טו]:

כו נָקֵט הָכִי, לְפִי שֶׁהִיא טַרְפוּת הַנִּרְאָה וְנִכָּר. אֲבָל וַדַּאי אִי הֲוָה טַרְפוּת אַחֶרֶת נַמִּי הַפְּדָיָה שֶׁפָּדָה בּוֹ אֵינָהּ כְּלוּם:

כז כְּלוֹמַר, וְלֹא הִכְרִיעוּ בּוֹ חֲכָמִים אִם הוּא חַיָּה אוֹ בְּהֵמָה:

כח דְּמוֹרֶה בָּהּ הֶתֵּרָא, דְּקָסָבַר כֵּיוָן דְּשֶׁה שֶׁאַפְרִישׁ תַּחְתָּיו יְהֵא שֶׁלִּי לָמָּה לִי לִפְדּוֹתוֹ:

משנה ו

כט הָרַמְבַּ"ם. וְתֵימַהּ, דְּאִם כֵּן לְמַאי הוּקַשׁ כְּלָל, דִּלְפַדְיָה גּוּפָהּ בְּהֶדְיָא כְּתִיב. וּבַגְּמָרָא מַשְׁמַע דְּבֶאֱמֶת לֵית לְהוּ לְרַבָּנָן הֶקֵּשָׁא דִּפְדְיָה כְּלָל. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ז

ל **לִפְדּוֹתוֹ**. וְלֹא לִתְּנוֹ לַכֹּהֵן. טוּר:

לא וּכְלוֹמַר לְדִבְרֵי הַכֹּל. דְּלַהֲלָכָה אַף מֵחַיִּים אָסוּר בַּהֲנָאָה. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

לב הָכִי תְּנַן בְּמִשְׁנָה ב' פֶּרֶק ח' דַּעֲרָכִין. וּפֵרֵיךְ בַּגְּמָרָא דְּתֵפּוּק לֵיהּ מִמְּצִוַּת גְּאֻלָּה בָּאָדוֹן. וּמְשָׁנֵי, חָדָא וְעוֹד קָאָמַר:

פרק ב

משנה א

א **כֹּהֲנִים כו'**. וְאַף עַל פִּי שֶׁהַכֹּהֵן הוּא שֶׁיֹּאכַל הַבְּכוֹר, חַיָּב הוּא לְהַקְרִיבוֹ וְלֶאֱכֹל אוֹתוֹ בְּקְדֻשָּׁה. הָרַמְבַּ"ם:

משנה ב

ב פֶּרֶק י' מִשְׁנָה ב'. וְכָתַב רַשִׁ"י שָׁם, (דְּהָכָא) [דְּהָתָם] תָּנֵי לַהּ מִשּׁוּם מַתָּנוֹת, וְהָכָא מִשּׁוּם בְּכוֹרָה:

משנה ד

ג **פְּטוּרִין**. אֶפְלוּ לְאַחַר שֶׁחָלַק עִם הַנָּכְרִי בַּוְּלָדוֹת. טוּר. כְּלוֹמַר בְּתוֹךְ יְמֵי מֶשֶׁךְ זְמַן הַשּׁוּמָא:

ד רַשִׁ"י. וְטַעֲמָם, דְּהָא בְּלֹא פָּתְחוּ יֵשׁ לַנָּכְרִי שַׁיָּכוּת בַּוְּלָדוֹת, וּמִכֵּיוָן דְּפָתַח לוֹ אָתֵי לִטְפוֹיֵי לֵיהּ:

משנה ה

ה בַּגְּמָרָא. וּמְסַיְּמִים בָּהּ, בְּכוֹר כֶּשֶׂב, שֶׁיִּהְיֶה הוּא כֶּשֶׂב וּבְכוֹרוֹ כֶּשֶׂב. בְּכוֹר עֵז, שֶׁיִּהְיֶה כּוּ'. יָכוֹל אֲפִלּוּ יֵשׁ בּוֹ מִקְצָת סִימָנִים, תַּלְמוּד לוֹמַר אַךְ, חִלֵּק. וּמַסִּיק מִדַּהֲוָה מָצֵי לְמִכְתַּב אַךְ בְּכוֹר שׁוֹר כֶּשֶׂב וְעֵז, ג' בְּכוֹר לָמָּה לִי, אֶלָּא לְמִדְרַשׁ בְּכֻלְּהוּ כְּדַאֲמַרַן. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ו **חַיָּב**. הוּא הַדִּין נַמִּי בְּפָרָה שֶׁיִּלְּדָה כְּמִין חֲמוֹר. אֲבָל יָלְדָה מִין סוּס, אִי נַמִּי חֲמוֹרָה שֶׁיִּלְּדָה מִין סוּס, לֹא אִפְּשִׁיטוּ בַּגְּמָרָא:

משנה ו

ז אִי נַמִּי בִּזְמַן הַבַּיִת, וּדְכֹהֵן לֹא חָזֵי לְהַקְרָבָה דְּסָפֵק בְּכוֹר הוּא וְאֵיכָא לְמֵיחַשׁ מִשּׁוּם חֵלֶן בָּעֲזָרָה, לְפִיכָךְ יֵאָכֵל נַמִּי בְּמוּמוֹ. וְהַאי דְּנָקֵט שֶׁל יִשְׂרָאֵל יִרְעֶה כּוּ', מִשּׁוּם דְּבָעֵי לְמֵימַר וְחַיָּב בַּמַּתָּנוֹת, דְּאִלּוּ כֹהֵן פָּטוּר מִן הַמַּתָּנוֹת לְגַמְרֵי, כִּדְמָפֵרַשׁ בְּחֵלֶן דַּף קל"ב כּוּ'. רַשׁ"י:

ח **וְחַיָּב כּוּ**'. סְתָם מִשְׁנָה הִיא זוֹ. רַשׁ"י. וְאַף עַל גַּב דְּוַהַשְׁנִי יִרְעֶה דִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא הֵן, מְפָרֵשׁ רַשׁ"י לְעֵיל דְּמִשּׁוּם וְחַיָּב בַּמַּתָּנוֹת נָסֵיב לַהּ בִּישְׂרָאֵל. רְצוֹנוֹ לוֹמַר דְּרַבִּי שֶׁסִּדֵּר הַמִּשְׁנָיוֹת נָסֵיב בְּדִבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא וְהַשְׁנִי כּוּ', מִשּׁוּם דְּבָעֵי לְמִתְנֵי בָּתַר הָכִי וְחַיָּב בַּמַּתָּנוֹת:

ט שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁלֹּא זָכָה, עָשׂוּ שֶׁאֵינוֹ זוֹכֶה כְּזוֹכֶה, כַּחֲכָמִים דְּפֶרֶק ה' דְּפֵאָה מִשְׁנָה ב'. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

י דְּמַסְקִינַן בַּסֶּגֶנְיָא דְּנֶחְלְקוּ בְּכִגּוֹן שֶׁהַבְּכוֹר חַי עוֹמֵד בַּחֲצַר בַּעַל הַבַּיִת וְכֹהֵן רוֹעֶה כָּל בְּהֵמוֹתָיו שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת. רַבִּי טַרְפוֹן סָבַר אַקְנוֹיֵי לֵיהּ בַּעַל הַבַּיִת לַכֹּהֵן מָקוֹם בַּחֲצֵרוֹ כְּדֵי שֶׁיִּזְכֶּה הַכֹּהֵן בַּבְּכוֹרוֹת כְּשֶׁיִּוָּלְדוּ מִיָּד דְּתִתְקַנֵּי לֵיהּ חֲצֵרוֹ, דְּנִיחָא לֵיהּ לְאֵינַשׁ דְּתֵעָבֵד מִצְוָה בְּמָמוֹנֵיהּ שֶׁיִּגְדְּלוּ בְּכוֹרוֹתָיו שֶׁל כֹּהֵן בַּחֲצֵרוֹ, וַהֲוָה לֵיהּ חָצֵר שֶׁל שְׁנֵיהֶם, הִלְכָךְ חוֹלְקִים, דִּבְרְשׁוּת שְׁנֵיהֶם עוֹמֵד. וְרַבִּי עֲקִיבָא סָבַר, כֵּיוָן דְּאִית לֵיהּ פְּסֵדָא הֵיכָא דְּאִיכָּא סְפֵקָא, דְּמַפְסִיד בַּעַל הַבַּיִת אִי קַיְמָא חָצֵר בִּרְשׁוּת כֹּהֵן, לֹא מַקְנֵי לֵיהּ מִדַּעַם:

יא וְהַתּוֹסָפוֹת כָּתְבוּ, דְּאַף רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי מוֹדֶה וַאֲפִלּוּ יָצְאוּ שְׁנֵי רָאשֵׁיהֶם כְּאֶחָד קָאֵי, דְּכֵיוָן דִּנְקֵבָה יָצְאָה עִמּוֹ בָּטְלָה בְּכוֹרָתוֹ לְגַמְרֵי כּוּ':

משנה ז

יב **בּוֹרֵר**. דְּמִסְתָּמָא דְּיָלְדָה חֲדָא שְׁבִיחַ טָפֵי. וּבְהָכִי עֲבִיד צְרִיכוּתָא בַּגְּמָרָא, דְּקָא מַשְׁמַע לָן דְּאַף בְּזוֹ פָּלֵיג רַבִּי עֲקִיבָא:

משנה ח

יג **בּוֹרֵר כּוּ**'. דְּמִסְתָּמָא הַךְ דְּלֹא בְּכָרָה שְׁבִיחַ טָפֵי. וּבְהַאי נַמִּי עֲבִיד צְרִיכוּתָא, דְּקָא מַשְׁמַע לָן דְּאַף בְּזוֹ פָּלֵיג רַבִּי עֲקִיבָא:

פרק ג

משנה א

א **סָפֵק**. וּבַגְּמָרָא, אַמַּאי סָפֵק, הֲלֵךְ אַחַר רֹב בְּהֵמוֹת, וְרֹב בְּהֵמוֹת מִתְעַבְּרוֹת וְיוֹלְדוֹת בְּתוֹךְ שְׁנָתָן, וְהָא וַדַּאי מֵילַד אוֹלִיד. וּמַסִּיק רָבִינָא, כִּי אָזְלִינַן בָּתַר רֻבָּא, בְּרֻבָּא דְּלָא תָּלֵי בְּמַעֲשֶׂה, אֲבָל רֻבָּא דְּתָלֵי בְּמַעֲשֶׂה כְּגוֹן עִבּוּר הַבְּהֵמָה דְּתָלֵי בְּהַרְבָּעָה וְאֵיכָא לְמֵיחַשׁ שֶׁמָּא לֹא עָלְתָה עָלֶיהָ זָכָר, לֹא:

ב דְּמֻשָּׁום עַצְמָהּ אֵין בָּהּ קְדֻשָּׁה, דִּסְמוֹךְ מִעוּטָא דְּנִדְמָה לְמֻחֲצָה דְּנָקְבוֹת כּוּ'. אֶלָּא הָכָא הַיְנוּ טַעֲמָא דְּקוֹבְרָהּ, כְּדֵי לְפָרְסֵם לְפִי שֶׁאֵין הַדָּבָר יָדוּעַ שֶׁתְּהֵא חֲרָרָה פּוֹטֶרֶת. אֲבָל שִׁלְיָא אֵינָהּ צְרִיכָה פִּרְסוּם, דְּכֵיוָן שֶׁאֵין שִׁלְיָא בְּלֹא וָלָד הַכֹּל יוֹדְעִין שֶׁנִּפְטָרָה מִן הַבְּכוֹרָה. הָרַ"ן:

ג **וְנִפְטָרָה**. שֶׁחֲזָקָתָהּ שֶׁהַוָּלָד בְּתוֹכָהּ וְרִבָּה עָלָיו הַדָּם וְהִפְסִידוֹ וּבָטֵל. הָרַמְבַּ"ם:

משנה ב

ד וּמַשְׁמַע דְּאֵיכָא לְמֵיחַשׁ לְמִעוּטָא, אֶלָּא הָכָא לֹא אָמְרִינַן שֶׁאָהֲבָה כּוּ'. וְקַשְׁיָא דְּלָא קָיְמָא לָן כְּרַבִּי מֵאִיר דְּחָיֵישׁ לְמִעוּטָא כּוּ'. אֶלָּא כִּדְמַסְקֵי הַתּוֹסָפוֹת וְהָרֹא"שׁ, דְּהָכָא שֶׁרְאִינוּהָ חוֹלֶבֶת קֹדֶם לֵידָה דְּוַדַּאי הֶחְזִקָה מִן הַמִּעוּט. אֲבָל וַדַּאי בִּשְׁאָר בְּהֵמוֹת חָלָב פּוֹטֵר:

משנה ג

ה וְאַף עַל גַּב דִּבְמִשְׁנָה ג' פֶּרֶק ח' דִּשְׁקָלִים מוּכָח דְּאֵין רְגִילִין לִשְׁחֹט בְּקוֹפִּיץ, נָקֵט הָכָא קוֹפִּיץ, מִשּׁוּם דְּבָעֵי עֲשִׂיַּת מָקוֹם גָּדוֹל טְפֵי מִסַּכִּין כּוּ' לְפִי שֶׁאֵין קוֹפִּיץ נוֹחַ לַחְתּוֹךְ בְּלֹא עֲשִׂיַּת מָקוֹם. וּלְהָכָא נַמִּי נָקֵט בְּכוֹר, דְּאִלּוּ שְׁאָר קָדָשִׁים נִשְׁחָטִים בָּעֲזָרָה וְיֵשׁ שָׁם סַכִּינִים מְזֻמָּנִים כּוּ'. תּוֹסָפוֹת. וְעַיֵּן תּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב:

י וְאֵיכָא לְמֵידַק אַמַּאי תְּנַן שׁוֹעֵר, דְּהָא בְּצֹאן עָסְקֵי, וְהָכִי תְּנַן בְּמַתְנִיתִין דִּלְקַמָּן, צֶמֶר הַמְדֻלְדָּל. וְנִרְאֶה לִי דְּמִלְּתָא אַגַּב אוֹרְחֵיהּ קָא מַשְׁמַע לָן דְּלֹא תֹּגֹז שַׂיִּף נַמִּי בִּבְכוֹר שׁוֹר, וְכִדְאִיתָא בַּגְּמָרָא כּוּ'. תּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב. וְקָשֶׁה, אִם כֵּן לָמָּה חָזַר וְתָנֵי בַּמִּשְׁנָה שָׁלֹשׁ פְּעָמִים שׁוֹעֵר. אֶלָּא נִרְאֶה לִי דְּקָא מַשְׁמַע לָן רִבּוּתָא אֲפִלּוּ שׁוֹעֵר שֶׁאֵינוֹ מְסֻבָּךְ כְּמוֹ צֶמֶר אֲפִלּוּ הָכִי שׁוֹעֵר. וְכֵן לְקַמָּן אַשְׁמוּעִינַן רִבּוּתָא אַף עַל גַּב דְּשׁוֹעֵר אֵין דֶּרֶךְ לִפְלֹ מֵעַצְמוֹ כְּמוֹ צֶמֶר, גַּם אֵין דָּמָיו יְקָרִים, אֲפִלּוּ הָכִי גָּזְרוּ חֲכָמִים שֶׁמָּא יַשְׁהֶה כְּדֵי שֶׁיִּפֹּל שְׁעָרוֹ. תּוֹסָפוֹת חֲדָשִׁים:

יז **שֶׁלֹּא כּוּ'**. שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ גְּזִיזָה עֲבִיד בַּקָּדָשִׁים. אֶלָּא יַנִּיחֶנּוּ מְסֻבָּךְ עִם הַצֶּמֶר מִכָּאן וּמִכָּאן. רַשְׁ"י:

ח **הַתּוֹלֵשׁ**. הָכִי גָּרְסִינַן. וְהַיְנוּ דִּצְרִיכִי הָרַמְבַּ"ם וְהָרַ"ב לְפָרֵשׁ וַאֲפִלּוּ לְכַתְּחִלָּה. וְעַיֵּן תּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ד

ט וּכְרַבִּי יְהוּדָה דְּבַשְּׁחִיטָה פְּלִיגִי, דְּאִי כְּרַבִּי יוֹסֵי וּבִשְׁחָטוֹ הָא לְכֻלֵּי עָלְמָא שְׁרֵי, וְאֶלָּא בְּמֵת לְרַבָּנָן אִידִי וְאִידִי אָסוּר, וְאִי עֲקַבְיָא אַפְּכָא מְבַעְיָא לֵיהּ, נִרְאֶה עִם הַגִּזָּה אָסוּר דְּמִיתָה קָאָסְרָה לֵיהּ וּבָעֵי קְבוּרָה וְאֵינוֹ נִרְאֶה עִם הַגִּזָּה מֻתָּר דְּמַעֲקְרָא תָּלֵישׁ. אֶלָּא רַבִּי יְהוּדָה הִיא. וְאִי בְּמֵת לְכֻלֵּי עָלְמָא אִידִי וְאִידִי מֵיסָר אֶלָּא לָאו בִּשְׁחָטוֹ, וְאִי עֲקַבְיָא אִידִי וְאִידִי מִשְׁרֵי שְׁרֵי. אֶלָּא לָאו רַבָּנָן הִיא. גְּמָרָא:

פרק ד

משנה א

א וּפְרִכִינַן, אַדְרַבָּה דִּסְמִיךְ לֵיהּ לְדִסְמִיךְ לֵיהּ. אָמַר רַבָּה אָמַר קְרָא תַּעֲשֶׂה, הוֹסִיף לְךָ הַכָּתוּב עֲשִׂיָּה אַחֶרֶת בְּשׁוֹרְךָ. וְאֵימָא שִׁיתִּין. לֹא מְסָרָךְ הַכָּתוּב אֶלָּא לַחֲכָמִים. פֵּרֵשׁ רַשִׁ"י, הוֹאִיל וְלֹא גִּלָּה לְךָ שִׁעוּר עֲשִׂיָּה שֶׁהוֹסִיף, וַדַּאי לַחֲכָמִים מְסָרָךְ שֶׁיְּפָרְשׁוּ לְךָ הַטַּעַם, וְאַחֲרֵיהֶם תֵּלֵךְ כוּ'. גְּמָרָא:

ב אַמְּלֵאתְךָ בְּלִחוּד הוּא דְּמַהַדַּר. וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב הָרַ"ב בְּמִשְׁנָה ו' פֶּרֶק ג' דִּתְרוּמוֹת:

ג קְשָׁה, שֶׁהֲרֵי אֵין קְצִיר שְׁעֹרִים קוֹדֵם לָעֹמֶר שֶׁבְּפֶסַח וְהֵיאַךְ אֶפְשָׁר שֶׁהַחִטִּים גַּם כֵּן מְבֻשָּׁלִים בְּפֶסַח, וּמִקְרָא מַלֵּא הוּא כִּי הַשְּׁעֹרָה אָבִיב וְגוֹ' וְהַחִטָּה וְגוֹ' אֲפִילוּת הַנָּה כוּ' [שְׁמוֹת ט]. וְלָכֵן נִרְאֶה לִי שֶׁרוֹצֶה לוֹמַר כְּהַתּוֹסָפוֹת שָׁם שֶׁכָּתְבוּ שֶׁגָּמַר זְמַן בְּשׁוּל הַתְּבוּאָה עַד הָעֲצֶרֶת שֶׁמְּבִיאִין כוּ'. תּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב. וְעַיֵּן תּוֹסָפוֹת חֲדָשִׁים:

ד **בְּדַקָּה כוּ'**. צָרִיךְ לוֹמַר דְּרַבִּי יוֹסֵי לֵית לֵיהּ דְּרָשָׁא דִּקְרָא, אֶלָּא סְבִירָא לֵיהּ דִּמְסָבָרָא בָּעָלְמָא אָמְרוּ חֲכָמִים שֶׁיְּטַפְּלוּ בּוֹ יִשְׂרָאֵל, כְּדֵי שֶׁתְּהֵא הַנְּתִינָה דֶּרֶךְ גְּדֻלָּה וּכְדִכְתִיב [שְׁמוֹת כט] לְמָשְׁחָה בָּהֶם. וְעַיֵּן תּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב:

ה **שֶׁנֶּאֱמַר כוּ' בְּשָׁנָה**. וְכִי יִהְיֶה בּוֹ מוּם בִּשְׁעָרֶיךָ תֹּאכְלֶנּוּ. הָרַמְבַּ"ם:

משנה ב

ו **שְׁנָתוֹ**. דִּלְשָׁנָה דִּידֵיהּ מָנִינַן, דְּאִם נוֹלַד בְּנִיסָן רַשַּׁאי לְקַיְּמוֹ עַד נִיסָן אַחֵר. וְלֹא אָמְרִינַן מִתִּשְׁרֵי שֶׁשִּׁלְמָה שְׁנַת מִנְיַן עוֹלָם שֶׁלְּמָה נַמִּי שְׁנַת הַבְּכוֹר. מִנָּא הָנֵי מִלֵּי, דְּאָמַר קְרָא שָׁנָה בְּשָׁנָה, אֵיזוֹהִי שָׁנָה שֶׁנִּכְנְסָה בְּחַבְרוֹתֶיהָ הֱוֵי אוֹמֵר שָׁנָה שֶׁל בְּכוֹר, כְּלוֹמַר דְּכִי אָזְלַת אַחַר שְׁנַת הַבְּכוֹר הֱוֵי נִכְנָס בַּחֲבֶרְתָּהּ, דְּכִי הֱוֵי לַבְּכוֹר שָׁנָה אַחַת נִכְנֶסֶת שְׁנַיָּה לְמִנְיַן עוֹלָם מִתִּשְׁרֵי. וְעַיֵּן תּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב:

ז **שִׁלְשִׁים יוֹם**. מְפֹרָשׁ בַּבְּרַיְתָא, מִפְּנֵי הַשַּׁבָּת אֲבֵדָה לַבְּעָלִים. וּפֵרֵשׁ רַשִׁ"י דְּהַיְנוּ כֹּהֵן. דְּזִמְנִין דְּלֹא מַשְׁכַּח כֹּהֵן לְמֵיתְבֵיהּ לֵיהּ, וְאִם יִשְׁחָטֶנּוּ מִיָּד יִסְרַח, לְפִיכָךְ רַשַּׁאי לְקַיְּמוֹ

שְׁלֹשִׁים יוֹם אַחַר שְׁנָתוֹ. וְהַתּוֹסָפוֹת פֵּרְשׁוּ דְּמַיְירִי בְּיַד כֹּהֵן וְאֵין צָרִיךְ עַכְשָׁיו לַבָּשָׂר, וְנָתְנוּ לוֹ חֲכָמִים זְמַן שְׁלֹשִׁים יוֹם. אֲבָל יִשְׂרָאֵל לְעוֹלָם מַמְתִּין עַד שֶׁיִּמְצָא כֹּהֵן. עַד כָּאן. וּבָרִישָׁא נַמִּי דְּתָנַן מֻתָּר לְקַיְּמוֹ כָּל שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ, אִי נָפַל בֵּיהּ מוּם סָמוּךְ לִשְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ כְּגוֹן חֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם, מַשְׁלִימִין לוֹ עוֹד חֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם אַחַר שְׁנָתוֹ שֶׁיִּהְיֶה לוֹ שְׁלֹשִׁים יוֹם מִיּוֹם שֶׁנָּפַל בּוֹ מוּם, כִּדְאִיתָא בַּגְּמָרָא:

משנה ג

ח וְלֹא מְשׁוּם קְנָס. דְּהָא לֹא קָתָנֵי הוֹאִיל וּשְׁחָטוֹ, אֶלָּא הוֹאִיל וְנִשְׁחַט, מַשְׁמַע אֲפִלּוּ שְׁחָטוֹ אַחֵר, וּבְהָא לֹא שַׁיְּךְ קְנָסָא. הָרַמְבַּ"ן. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ט **מֻמְחֶה**. פֵּרֵשׁ הָרַ"ב בְּמַתְנִיתִין דִּלְקַמָּן, וְהַשֵּׁם נִגְזַר מִן וּמָחָה עַל כֻּתֶּף יָם [בְּמִדְבָּר לד], שֶׁהוּא לְשׁוֹן מְיֻשָּׁר:

משנה ד

י הוּא הָרֹאשׁ שֶׁבְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל:

יא לָאו מְשׁוּם דְּתֵיתֵי כְּסוּמְכוֹס. אֶלָּא תַּקָּנַת חֲכָמִים בְּעָלְמָא הִיא. וְאַף עַל גַּב דְּאַיְירֵי בְּכָל מוּם אֲפִלּוּ יָדוּעַ שֶׁנִּתְירְנוּ מֻמְחֶה עַל יָדוֹ, מִכָּל מָקוֹם חָשִׁיב לֵיהּ סָפֵק קָצַת, דְּשֶׁמָּא לֹא מַזְקִיק לֵיהּ מֻמְחֶה. וְגַם לֹא פְּלִיגִי בֵּין מוּם לְמוּם. וְאִי הֲוָה מַיְירִי בְּדַקִּין שֶׁבָּעַיִן דָּוְקָא הֲוָה נִיחָא טְפֵי. תּוֹסָפוֹת:

יב הַיְינוּ רַבִּי מֵאִיר, וְאַשְׁכְּחַן דְּקָנֵיס שׁוֹגֵג אַטּוּ מֵזִיד, בְּגִטִּין דַּף נ"ג. תּוֹסָפוֹת. וּלְפִיכָךְ חַיָּב אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נָשָׂא וְנָתַן בַּיָּד. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

יג וְרִישָׁא דְּמַתְנִיתִין דְּקָתָנֵי וְנִשְׁחַט דִּלְאֹ מִתּוֹקְמָא בְּנָשָׂא וְנָתַן בַּיָּד, הָתָם קְנָסָא הוּא דְּקָנְסֵי רַבָּנָן דִּלְאֹ לֵיתֵי לְמִשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מֻמְחֶה, לְפִי שֶׁרְאִיַּת מוּמִין חָכְמָה יְתֵרָה הִיא, וְכִדְאִיתָא בַּגְּמָרָא. הָרֹאשׁ"שׁ:

יד וְלָמָּה הָיָה לוֹ לַעֲשׂוֹת כָּךְ, הִלְכָךְ הָוֵי כְּמוֹ מֵזִיד דְּמִשְׁנָה ד' פֶּרֶק ה' דְּגִטִּין. תּוֹסָפוֹת:

טו וְכֵיוָן דְּאִי קַיְּמָא פָּרָה הֲוָה מָצֵי לְמִהְדַּר בֵּיהּ וּלְמִשְׁרְיֵהּ, מִשְׁתְּכַח שֶׁמָּה שֶׁאָמַר לָאו כְּלוּם הוּא זֶה, וְזֶה שֶׁהֶאֱכִילָהּ לַכְּלָבִים אִיהוּ דְּאַפְסִיד אַנַּפְשֵׁיהּ. רַשְׁ"י. אֲבָל מִדִּבְרֵי הָרַ"ב רֵישׁ פֶּרֶק ג' דְּסַנְהֶדְרִין מַשְׁמַע אֲפִלּוּ נָשָׂא וְנָתַן בַּיָּד פָּטוּר. וְעַיֵּן מַה שֶּׁכָּתַבְתִּי שָׁם:

משנה ה

טז וּפָרְכִינַן בַּגְּמָרָא, אִי הָכִי כִּי אָמַר תָּם וְשָׁקֵיל אַגְרָא נַמִּי אָתוּ לְמִחְשְׁדֵיהּ דְּבַעַל מוּם הוּא, וְהַאי דְּלֹא קָשְׁרֵי, סָבַר כִּי הֵיכִי דְּלִשְׁקַל אַגְרֵיהּ זִמְנָא אַחֲרִיתָא. וְאָמְרִינַן דְּלֹא תִּקְנוּ לוֹ עוֹד שָׂכָר אֶלָּא כִּי מַיְתֵי לֵיהּ בָּתַר הָכִי כַּמָּה זְמַנֵּי לֹא שָׁקֵיל מִידֵּי. וְכָתְבוּ הַתּוֹסָפוֹת, וְאִם תֹּאמַר

אַכַּתִּי אָמְרוּ הַאי תָּם הוּא וְשָׁרֵי לֵיהּ כִּי הֵיכִי שֶׁלֹּא יַטְרִיחַ פַּעַם אַחֶרֶת. וְיֵשׁ לוֹמַר כוּ', וְעוֹד דְּבָזֶה לֹא יַחְשְׁדוּהוּ שֶׁיַּתִּיר הָאָסוּר בִּשְׁבִיל טִרְחָתוֹ שֶׁל פַּעַם שְׁנִיָּה:

משנה ו

יז וְעַיֵּן מַה שֶּׁכָּתַבְתִּי פֶּרֶק ד' דְּאָבוֹת מִשְׁנָה ה'. וְכָתְבוּ הַתּוֹסָפוֹת, וְאִם תֹּאמַר וְשׁוֹחֵד לֹא תִקַּח דְּכָתַב רַחֲמָנָא לְמָה לִי, וְלָאו פִּרְכָא הוּא, דִּתְרֵי מִלֵּי נִינְהוּ, דִּבְתוֹרַת אַגָּרָא הַיְנוּ שְׁכַר טָרְחוֹ, וּבְתוֹרַת שׁוֹחֵד הַיְנוּ לְהִשְׁתַּדֵּל לְדוּנוֹ יָפָה וּלְהַפֵּךְ בִּזְכוּתוֹ, אֲפִלּוּ לְזִכּוֹת הַזַּכַּאי כוּ'. עַד כָּאן:

יח וְכָל הַפּוֹסְקִים הִמְלִיצוּ בַּעֲדָם. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב בַּאֲרִיכוּת. וְעַיֵּן בְּרֵאשִׁית חָכְמָה בְּפֶרֶק ג' מִשַּׁעַר הַקְּדֻשָּׁה:

יט **דִּינָיו**. וְלֹא תְנַן דִּינוֹ בָּטֵל וְעֵדוּתוֹ בָּטֵל. מַשְׁמַע דְּלֹא אוֹתוֹ עֵדוּת בִּלְבַד שֶׁיְּדוּעַ שֶׁנָּטַל בּוֹ שָׂכָר הוּא שֶׁבָּטְלָה אֶלָּא כָּל עֵדֵיוֹת שֶׁהֵעִיד וְכָל דִּינָיו שֶׁדָּן, אֶלָּא אִם כֵּן יָדוּעַ שֶׁלֹּא נָטַל בָּהֶן שָׂכָר. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

כ דְּאִלּוּ לְהָבִיא וּלְמַלְאוֹת שָׁרֵי:

כא **מְעָרָה**. אֵינָם מֻתָּרִים לְקַדּוֹשׁ אֶלָּא מִן הַמַּיִם חַיִּים. הָרַמְבַּ"ם:

כב **וְטִמְאָהוּ**. גְּמָרָא, אִיהוּ גּוּפֵיהּ הֵיכִי אָזֵיל, הָא קָעָבַר עַל לָאו דְּנֶפֶשׁ לֹא יִטַּמָּא. וּמְשְׁנִינַן בִּשְׁאָר טֻמְאָה דְּלֹא מָזְהַר עֲלַיְיהוּ, כְּגוֹן נְבֵלוֹת וּשְׁרָצִים:

כג וְאַף עַל פִּי שֶׁנִּמְצָא מַגִּיעַ לוֹ שָׂכָר לָדוּן, כֵּיוָן שֶׁמִּתְבַּטֵּל מִמְּלַאכְתּוֹ יָכוֹל לִטֹּל שָׂכָר. כָּךְ פָּסְקוּ הַתּוֹסָפוֹת. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ז

כד וְיִקְנְסוּהוּ כְּפִי רִשְׁעוֹ. הָרַמְבַּ"ם:

כה לְפִי שֶׁהַחִתּוּךְ נָכָר, וְאֵינוֹ דּוֹמֶה מַמָּשׁ לְנַקְבוּת. וּבַגְּמָרָא, וְאִידָךְ בֵּי עַכְבְּרֵי מֵידָע יְדִיעַ:

כו **וּבְגָדִים**. וְנָסְחָא אַחֲרִינָא וְאָרִיג. וּרְצוֹנוֹ לוֹמַר דָּבָר מְחֻבָּר דּוֹמֶה לָאֶרִיג, רְצוֹנוֹ לוֹמַר הַלְּבָדִים:

משנה ח

כז **פִּשְׁתָּן**. יְרוּשַׁלְמִי, וּפִשְׁתָּן לָאו קִסְמִין הוּא. אָמַר רַבִּי חִינְנָא מִפְּנֵי זַרְעָהּ:

כח **וְאָרִיג**. וּפֵרוּשׁ, כְּעֵין בְּגָדִים כְּגוֹן הַגְּדִילִים שֶׁהֵן מַעֲשֵׂה עֲבוֹת מִן הַפִּשְׁתִּים עַצְמוֹ:

משנה ט

כט **רַבִּי שִׁמְעוֹן כוּ'**. טַעֲמֵיהּ נַמִּי מִשּׁוּם קִנֵּס הוּא, דְּהָא רָבָא דַּעֲבִיד עוֹבָדָא כְּוָתֵיהּ וְקָאָמַר טַעֲמָא, בְּאִסּוּרָא דְּגוּפֵיהּ קְנָסִינַן לֵיהּ:

ל **זַקֵּת**. שַׁיְּכוּת. וּכְבָר בֵּאַרְנוּ אוֹתוֹ בִּיבָמוֹת. הָרַמְבַּ"ם:

לא **תְּרוּמוֹת וּמַעֲשְׂרוֹת.** וְהָרַמְבַּ"ם הֶעְתִּיק תְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂר. וְכָתַב, וְכֵן הֶחְשׁוּד לְמַעֲשֵׂר שֵׁנִי כוּ'. וּפֵרֵשׁ הַכֶּסֶף מִשְׁנֶה, דְּהָכִי מַשְׁמַע מִדְּקָתָנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר כָּל שֶׁיֵּשׁ בּוֹ זֵקֶת תְּרוּמוֹת וּמַעֲשְׂרוֹת, דְּאַשְׁנֵי מַעֲשְׂרוֹת קָאֵי. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב שֶׁהֶאֱרִיךְ, וּמַסִּיק, לְכָךְ נִרְאֶה לִי שֶׁהָרַמְבַּ"ם לֹא נִתְכַּוֵּן אֶלָּא לְמַעֲשֵׂר שֵׁנִי, וְהַאי וְכֵן כוּ' הוּא פֵּרוּשׁ דְּבָרָיו הָרִאשׁוֹנִים. וְהָא דְּתָנֵי מַעֲשְׂרוֹת, רְצוֹנוֹ לוֹמַר דָּגָן וְתִירוֹשׁ וְיִצְהָר. וְהַשְׁתָּא נִיחָא נַמִּי גִּרְסַת הַסֵּפֶר, תְּרוּמוֹת:

משנה י

לב **אֵינוֹ כוּ'**. גְּמָרָא, זוֹ דִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא. אֲבָל רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר הֶחָשׁוּד עַל הַשְּׁבִיעִית חָשׁוּד עַל הַמַּעֲשְׂרוֹת, דִּבְאַתְרֵיהּ דְּרַבִּי יְהוּדָה שְׁבִיעִית חֲמִירָא לְהוּ כְּדִתְנַן סוֹף פֶּרֶק ג' דְּדֵמַאי:

לג וּלְשׁוֹן הָרַמְבַּ"ם, כְּגוֹן טֻמְאַת אֳכָלִים וְטֻמְאַת יָדַיִם. וְזֶה לְשׁוֹנוֹ בְּפֶרֶק ח' מֵהִלְכוֹת שְׁמִטָּה, שֶׁהָאֹכֶל הַטָּמֵא הַזֶּה שֶׁמְּכָרוֹ בְּחֶזְקַת טָהוֹר, אֵינוֹ מְטַמֵּא אֲחֵרִים אֶלָּא מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים:

לד **לֹא עַל זֶה כוּ'**. לְפִי שֶׁהֶחָשׁוּד בְּמִלֵּי דְרַבָּנָן אֵין רָאוּי לַחֲשֹׁד אוֹתוֹ בְּמִלֵּי דְאוֹרַיְתָא. אֲבָל אִם נֶחֱשַׁד עַל טֻמְאָה דְאוֹרַיְתָא הֲרֵי הוּא גַּם כֵּן חָשׁוּד עַל הַשְּׁבִיעִית וּמַעֲשְׂרוֹת, וּלְפִיכָךְ אָמַר יֵשׁ שֶׁהוּא חָשׁוּד עַל הַטָּהֳרוֹת. [וְלֹא אָמַר הֶחָשׁוּד עַל הַטָּהֳרוֹת]. הָרַמְבַּ"ם:

לה **זֶה הַכְּלָל**. קְצָת קָשֶׁה לְשׁוֹן זֶה הַכְּלָל, כֵּיוָן שֶׁאֵינוֹ כּוֹלֵל הַשְּׁנוּיִין כְּבָר אֶלָּא מִלְּתָא אַחֲרִיתָא קָפָסֵיק וְתָנֵי. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

פרק ה

משנה א

א בַּגְּמָרָא, אֵימַת, אִילֵימָא לְאַחַר פִּדְיוֹנוֹ, הֲנָאָתָן לְהֶקְדֵּשׁ, הֲנָאָתָן לַבְּעָלִים הוּא, אֶלָּא לִפְנֵי פִּדְיוֹנוֹ, נִשְׁחֲטִים, הָא בְּעֵי הַעֲמָדָה וְהַעָרָכָה. לְעוֹלָם לְאַחַר פִּדְיוֹן, וּמַאי הֲנָאָתָן לְהֶקְדֵּשׁ, אַדְּמֵעִקָּרָא, דְּכֵיוָן דְּשָׁרֵי לְהוּ מַר דְּנִמְכָּרִין בָּאטְלִיז וְנִשְׁחָטִין בָּאטְלִיז וְנִשְׁקָלִים בְּלִטְרָא, טָפֵי וּפָרֵיק מֵעִקָּרָא:

ב **הַמַּעֲשֵׂר**. וּפָרְכִינַן בַּגְּמָרָא, דְּמַעֲשֵׂר בְּבֵיתֵיהּ מִי מְזַבְּנִן, וְהַתַּנְיָא אֵינוֹ נִמְכָּר לֹא חַי וְלֹא שָׁחוּט כוּ'. וּמְשָׁנִינַן, בְּמַעֲשַׂר בְּהֵמָה שֶׁל יְתוֹמִים עָסְקִינַן וּמִשּׁוּם הֶשֵּׁב אֲבֵדָה נָגְעוּ בָּהוּ וְאוֹקְמוּהָ אַדְּאוֹרַיְתָא כוּ'. דְּשָׁחוּט רַבָּנָן הוּא דְּגָזְרוּ. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ג מְסִיֵּם רַשִׁ"י, וּמַעֲשֵׂר, הֲנָיַת מְכִירָתוֹ בְּיִקָּר לַבְּעָלִים יִשְׂרָאֵל הוּא, וּמִשּׁוּם הֲנָאַת הֶדְיוֹט כוּ':

ד **וְשׁוֹקְלִין כוּ'**. לְשׁוֹן הָרַמְבַּ"ם, וְכֹהֲנִים שֶׁנִּמְנוּ עַל הַבְּכוֹר מַתְרִין לִשְׁקֹל כוּ'. וְכָתַב הַכֶּסֶף מִשְׁנֶה, וּמִפִּשְׁטָא מִשְׁמַע דְּאֲרִישָׁא קָאֵי דְּקָתָנֵי דִּבְכוֹר בַּעַל מוּם אֵינוֹ נִשְׁקָל בְּלִטְרָא:

ה וְנִמְרִינַן גְּאֵלָה מֵהָרַמִים:

ו אַסְמַכְתָּא בְּעָלְמָא הוּא. דְּמִדְּאוֹרַיְתָא לֹא מִתְסַר מְכִירָתוֹ אֶלָּא תָּמִים חַי, דּוּמְיָא דִּתְמוּרָה. כֶּסֶף מִשְׁנֶה:

משנה ב

ז וְאַף עַל גַּבְדְּבְמִשְׁנָה א' פֶּרֶק ד' כָּתַב דְּמִדְּכְתִיב וּבְשָׂרָם לְשׁוֹן רַבִּים אַף בַּעַל מוּם בְּמַשְׁמַע, הָא אָמְרִינַן בַּסֶּגְיָא דְּהָכָא דְּבַעַל מוּם כְּתִיב הַטָּמֵא וְהַטָּהוֹר יַחְדָּו יֹאכְלֶנּוּ, וּמַה טָּמֵא שֶׁאֵינוֹ אוֹכֵל בְּקָדְשִׁים קַלִּים אוֹכֵל בַּבְּכוֹר, זָר שֶׁאוֹכֵל בְּקָדְשִׁים קַלִּים אֵינוֹ דִּין שֶׁיֹּאכַל בַּבְּכוֹר. וְכָתְבוּ הַתּוֹסְפוֹת דְּאָתֵי קַל וְחוֹמֶר וּמַפִּיק מֵהֶקֵּשָׁא וְנָאֱכָל לְזָרִים, מֵאַחַר דְּמִתּוֹקְמָא הֶקֵּשָׁא דַּחֲזֵה הַתְּנוּפָה בְּתָם:

ח **אַף עַל פִּי כֵן**'. אֵין כַּוָּנָתוֹ שֶׁיֵּאָרַע בּוֹ מוּם בִּשְׁעַת הַקָּזָה בְּהֶכְרֵחַ, לְפִי שֶׁמּוֹדֶה רַבִּי שִׁמְעוֹן בְּפִסְיק רֵישֵׁיהּ וְלֹא יָמוּת, אֲבָל הוּא אוֹמֵר שֶׁאֵין חוֹשְׁשִׁים אִם יֵאָרַע בּוֹ מוּם אַחַר הַהַקָּזָה לְפִי שֶׁהוּא דָּבָר שֶׁאֵין מִתְכַּוֵּן וְלֹא נָפַל בּוֹ הַמּוּם מֵחֲמַת הַהַקָּזָה בְּהֶכְרֵחַ כְּדֵי שֶׁנִּדַּמֶּה אוֹתוֹ לְפִסְיק רֵישֵׁיהּ. וּלְפִיכָךְ בֵּאֲרוּ בַּגְּמָרָא שֶׁהֲלָכָה כְּמוֹתוֹ בְּהָא, דְּהָא קָיְמָא לָן כְּוָתֵיהּ בְּדָבָר שֶׁאֵינוֹ מִתְכַּוֵּן דְּמָתָר. הָרַמְבַּ"ם:

משנה ג

ט מַשְׁמַע דְּלַהֲלָכָה כָּתַב כֵּן, דְּלִרְבִּי אֱלִיעֶזֶר לֹא אִצְטְרִיךְ, דְּדִלְמָא לֹא אָמַר אֶלָּא בְּתָם, וְעוֹד שֶׁלֹּא פֵּרֵשׁ דְּרַבָּנָן פְּלִיגִי. וְדִבְרֵי תֵּימַהּ הֵן כוּ', דְּכָל זֶה אַלִּיבָּא דְּרַבִּי מֵאִיר בַּגְּמָרָא, אֲבָל רַבָּנָן דְּזֶה הַכְּלָל דְּסֵיפָא פְּלִיגִי דְּדַוְקָא בְּתָם. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

י כְּלוֹמַר, הַיּוּ"ד בִּשְׁבָ"א וְהַהֵ"א בְּפַתָּח. וְהוּא לְשׁוֹן צִוּוּי וְאַזְהָרָה:

יא שֶׁהֲרֵי אֵינוֹ יוֹדֵעַ שֶׁעַל יְדֵי מוּם שֶׁיַּעֲשֶׂה בּוֹ יִשָּׁחֵט, אֶלָּא אִם כֵּן נָפַל מֵאֵלָיו. רַשְׁ"י:

יב רַשְׁ"י. וַאֲנִי תָּמֵהַּ דְּמִכְּדֵי הַטָּלַת מוּם בִּבְכוֹר אִסּוּר הוּא לְגַבֵּיהּ. וּבַסֶּגְיָא לֹא קָאָמַר אֶלָּא דְּלֹא אָתֵי לְמִסְרָךְ. וְיכוֹלַנִי לְפָרֵשׁ דְּסִרְכֵיהּ לֹא מִידֵי הוּא, שֶׁאֵינוֹ אִסּוּר לְגַבֵּיהּ. כֵּן נִרְאֶה מִפֵּרוּשׁ הָרַמְבַּ"ם:

יג כְּדֵילֵיף לֵיהּ בַּגְּמָרָא מִקְּרָא. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

יד שֶׁלֹּא שְׁאָלָם הַקַּסְדּוֹר מַה טִּיבוֹ אֶלָּא הֵם עַצְמָם מְסִיחִים לְפִי תֻּמָּם כוּ'. רַשְׁ"י:

משנה ד

טו **בְּכוֹר**. אַיִל מְנַגֵּחַ, רוֹדְפוֹ לְאָדָם לְנַגְּחוֹ, וּבְעָטוֹ אָדָם לַבְּכוֹר וְעָשָׂה בּוֹ מוּם, יִשָּׁחֵט עָלָיו וַאֲפִלּוּ הָיָה כֹּהֵן, לְפִי שֶׁלְּהַצָּלָתוֹ נִתְכַּוֵּן. רַשְׁ"י:

טז גְּמָרָא, פְּשִׁיטָא, מַהוּ דְּתֵימָא צַעֲרֵיהּ [מַה שֶּׁרָדָפוֹ] הוּא דְקָא מִדְכַּר. קָא מַשְׁמַע לָן:

יז שֶׁיֵּשׁ מוּמִין שֶׁאֵין רְאוּיִין לְבֹא בִּידֵי אָדָם, כְּגוֹן בַּעַל חָמֵשׁ רַגְלַיִם אוֹ עֵינוֹ אַחַת גְּדוֹלָה כְּשֶׁל עֵגֶל אוֹ קְטַנָּה כְּשֶׁל אַוָּז, דַּהֲוֵי מוּם שֶׁאֵין אָדָם נֶחְשָׁד עָלָיו. רַשְׁ"י:

יח צָרִיךְ עִיּוּן, דְּמִידִי הוּא טַעֲמָא אֶלָּא מִשּׁוּם דְּחָיְשִׁינַן לְגוֹמְלִין, וְאִם כֵּן מַאי אִירְיָא כֹּהֵן רוֹעֶה, אֲפִלּוּ שְׁאֵין רוֹעֶה נַמִּי לֹא כו'. וּמִיהוּ רַשְׁ"י מְפָרֵשׁ לְקַמָּן בְּהָא, דְּאִיכָּא בֵּין תַּנָּא קַמָּא לְרַבִּי מֵאִיר דְּלְתַנָּא קַמָּא שְׁנֵי כֹּהֲנִים שְׁאֵינָם רוֹעִים נֶאֱמָנִים וּשְׁנַיִם שֶׁהֵם רוֹעִים אֵינָם נֶאֱמָנִים עַל שֶׁל רַבָּם, דְּלֹא חָיְשִׁינַן לְגוֹמְלִים אֶלָּא בְּרוֹעִים דְּקָאֵי גַּבֵּיהּ וְסָבַר אָעִיד אֶת רַבִּי וְהוּא יְעִידֵנִי כְּשֶׁיִּתֵּן לִי יִשְׂרָאֵל בְּעֶלְמָא בְּכוֹר. גַּם דִּבְרֵי הָרַ"ב דִּלְקַמָּן יֵשׁ לְפָרֵשׁ כָּךְ. וּלְפִיכָךְ יֵשׁ לוֹמַר דְּדַיֵּק לְכְתֹּב כֹּהֵן רוֹעֶה, לוֹמַר דְּאִיכָּא בֵּין רוֹעֶה לְאַחֵר, דְּרוֹעֶה אֲפִלּוּ שְׁנַיִם אֵינָם נֶאֱמָנִים, וְשֶׁאֵינָם רוֹעִים כְּשֶׁהֵם שְׁנַיִם נֶאֱמָנִים. וְדַיֵּק נַמִּי לְכְתֹּב לְהָעִיד עַל הַבְּכוֹר שֶׁל אַחֵר, לוֹמַר שֶׁכְּשֶׁאֵין אֶלָּא אֶחָד הַמֵּעִיד אֲפִלּוּ עַל אַחֵר שֶׁאֵינוֹ רַבּוֹ נַמִּי לֹא. וּמִמֵּילָא דַּאֲפִלּוּ אֵינוֹ רוֹעֶה נַמִּי, דַּחֲשֵׁשׁ דְּרוֹעֶה לֵיתָא אֶלָּא בְּרַבּוֹ. כָּךְ נִרְאֶה לִי לְיַשֵּׁב דִּבְרָיו שֶׁבְּחָכְמַת לְשׁוֹנוֹ מַשְׁמִיעֵנוּ זֹאת. וּבְעִקַּר סָמַךְ עַל הַמַּסְקָנָא. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

יט תְּמַהֲנִי, דְּהָא לֹא אָמַר רַבִּי מֵאִיר אֶלָּא הֶחְשׁוּד. וּבַגְּמָרָא וְרַשְׁ"י וְתוֹסָפוֹת נַמִּי לֵיתָא אֶלָּא בְּכֹהֲנִים. אֲבָל שְׁאֵינוֹ כֹּהֵן אֲפִלּוּ חַד מְהֵימָן:

כ וְלֹא קַשְׁיָא אַהִלְכָתָא דְּסוֹף פֶּרֶק ד' דִּדְמַאי הַחַמָּרִים שֶׁנִּכְנָסִים לָעִיר כו' דְּחָיְשִׁינַן לְגוֹמְלִין, הָתָם שֶׁשְּׁנֵיהֶם לְפָנֵינוּ וּבִידֵיהֶם לִמְכֹּר אִיכָּא חֲשָׁשָׁא דְּגוֹמְלִין, מַה שֶּׁאֵין כֵּן הָכָא דְּלִמֵּי חֲשׁ דְּמֵעִיד עַכְשָׁיו כְּדֵי שֶׁיִּגְמֹל לוֹ לְאַחַר זְמַן כְּשֶׁיָּבֹא לְיָדוֹ בְּכוֹר וְיִטֹּיל בּוֹ מוּם, לַחֲשֹׁשׁ גּוֹמְלִין כִּי הַאי לֹא חָיְשִׁינַן. וְכָל שֶׁכֵּן לְפֵרוּשׁ רַשְׁ"י דְּהַהִיא דִּדְמַאי בְּשֶׁכְּלֵי אֲמָנוּת בְּיָדוֹ דְּמוּכָח דְּבָא לִמְכֹּר וְלֹא לְהַצְנִיעַ וּלְכָךְ חַיֵּישׁ לְגוֹמְלִין. אַף בְּלֹא זֶה לֹא קָשֶׁה מִידִי, דְּלֹא פָּסַק כְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אֶלָּא בִּבְכוֹר. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

כא **הֶחְשׁוּד כו'**. דְּהַיְנוּ כֹּהֲנִים שֶׁנֶּחְשְׁדוּ עַל הַבְּכוֹרוֹת. רַשְׁ"י. וְכָתַב הַטּוּר, מִפְּנֵי שֶׁיֵּשׁ לָהֶן טֹרַח גָּדוֹל לְטַפֵּל בּוֹ עַד שֶׁיְּמוּת. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב שֶׁהָאֲרִיךְ:

משנה ה

כב מִפְּנֵי שֶׁהוּא עָוֹן כָּרֵת. הָרַמְבַּ"ם. וְעַיֵּן סוֹף פֶּרֶק ד':

כג וְאַף עַל פִּי שֶׁלֹּא פֵּרְטוֹ בְּשֵׁם לוֹמַר יִשְׂרָאֵל פְּלוֹנִי. וְאַף עַל גַּב דִּבְמִשְׁנָה ה' פֶּרֶק ד' דִּדְמַאי תְּנַן, קַח לִי מִמִּי שֶׁהוּא נֶאֱמָן כו' אֵינוֹ נֶאֱמָן, מֵאִישׁ פְּלוֹנִי הֲרֵי זֶה נֶאֱמָן, הָתָם אִי אָמַר סְתָמָא מָצֵי לְאִשְׁתַּמּוֹטֵי לוֹמַר בְּעֵינַי הָיָה נֶאֱמָן כו'. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

כד וְהָכִי לִישְׁנָא דִּגְמָרָא. וְכָתְבוּ הַתּוֹסָפוֹת, לִישְׁנָא דִּקְרָא נָקֵט. אֲבָל גַּבֵּי חָכָם שַׂיָּךְ לְשׁוֹן הַתְּרָה. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ו

כה **טְרֵפָה**. פֵּרוּשׁ שֶׁנִּטְרְפָה בְּוַדַּאי. דְּאִלּוּ מִסָּפֵק כָּל בְּהֵמָה בְּחֶזְקַת שֶׁאֵינָהּ טְרֵפָה וְאֵינָהּ צְרִיכָה בְּדִיקָה, דִּבְדִיקַת סִרְכוֹת דִּבְרָאָה אֵינָן אֶלָּא מִדְּרַבָּנָן. אֲבָל בַּבְּכוֹר תְּנַן וְנוֹדַע שֶׁלֹּא

הֶרְאָהוּ, שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁאֶפְשָׁר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מוּם, סְתָמָא בְּחֶזְקַת שֶׁאֵין בּוֹ מוּם. וְעוֹד, אֶפִלּוּ נִמְצָא בּוֹ מוּם כֵּיוָן שֶׁנִּשְׁחַט שֶׁלֹּא עַל פִּי מֻמְחֶה אָסוּר, כִּדְאִפְּסַק הִלְכָתָא כְּרַבִּי מֵאִיר, בְּמִשְׁנָה ג' פֶּרֶק ד'. סְמַ"ע:

כו כְּלוֹמַר, שֶׁכֵּן דֶּרֶךְ טְרֵפָה שֶׁנִּמְכֶּרֶת בְּזוֹל. וְהָא וַדַּאי שֶׁאִם מְכָרָהּ בְּיֹקֶר שֶׁמְּחַשֵּׁב כְּפִי הַדָּמִים שֶׁקִּבֵּל:

כז וַאֲנִי תָּמֵהַּ, שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁאָסוּר בַּהֲנָאָה, אֵינוֹ תּוֹפֵס אֶת דָּמָיו, שֶׁאֵין לְךָ דָּבָר שֶׁתּוֹפֵס אֶת דָּמָיו לִהְיוֹת כָּמוֹהוּ אֶלָּא עֲבוֹדָה זָרָה וּשְׁבִיעִית. אֲבָל נִרְאֶה לִי דְּהַיְנוּ טַעֲמָא דְּלָא תְּנֵי גַּבֵּי בְכוֹר, דְּאַף עַל גַּב דִּבְמוּמוֹ שְׁרֵי אֲפִלּוּ לְנָכְרִי כְּדִתְנַן בְּמִשְׁנָה ב', מִכָּל מָקוֹם לֹא שְׁכִיחָא לְמֶעֱבַד הָכִי, לְפִי שֶׁיִּשְׂרָאֵל קְדוֹשִׁים הֵן וּמְחַבְּבִים דָּבָר שֶׁהָיָה עָלָיו קְדֻשָּׁה שֶׁלֹּא לְהַאֲכִילוֹ לְכֶלֶב וּלְנָכְרִי. וְאֵין הָכִי נַמִּי אִי אִתְרְמֵי דִּמְכָרוּהוּ דִּדִינוֹ שָׁוֶה:

פרק ו

משנה א

א שֶׁתִּעַכֵּב בָּהּ צִפֹּרֶן. רַשְׁ"י:

ב וְזֶה לְשׁוֹן הַתּוֹסָפוֹת, בְּדַל אֹזֶן [עָמוֹס ג] מְתֻרְגָּם הַסְּחוֹס דְּאוּדְנָא. עַד כָּאן. וְאִם כֵּן הַהֵ"א שְׁרִשִׁית. אֲבָל הָרַמְבַּ"ם הֶעְתִּיק סְחוֹס. וּבְפֶרֶק י"ד דִּנְגָעִים מִשְׁנָה ט' כָּתַב הָרַ"ב תְּנוּךְ זֶה גֶּדֶר הָאֶמְצָעִי שֶׁל אֹזֶן. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ג מַשְׁמַע שֶׁהוּא הָעוֹר שֶׁבְּתַחְתִּית הָאֹזֶן. וּלְשׁוֹן הַטּוּר, הָעוֹר שֶׁבְּשִׂפַת הָאֹזֶן. עַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ד **נִסְדָּקָה.** תְּנוּ רַבָּנָן הַסֶּדֶק, כָּל שֶׁהוּא. גְּמָרָא:

ה גְּמָרָא, וְאֵימָא מָה הַפְּרָט מְפֹרָשׁ כּוּ' וּבוֹטֵל מִמַּלַּאכְתּוֹ כּוּ' אַף כָּל כּוּ', אַלְמָה תְּנַן נִפְגְּמָה אָזְנוֹ. וּמְשֶׁנֵּי כָּל מוּם רַע רְבוּיָא הוּא. וּפֵרֵשׁ רַשְׁ"י וְלֹא דָּרְשִׁינַן לֵיהּ בְּכָלָל וּפְרָט. וּפְרָכִינַן, אִי הָכִי מוּמִין שֶׁבַּסֵּתֶר נַמִּי, אַלְמָה תְּנַן כּוּ', בָּעִינַן מוּם רַע וְלֵיכָּא. וּפֵרֵשׁ רַשְׁ"י, מוּם רַע לֹא מִקְרֵי אֶלָּא בְּגָלוּי שֶׁמְּנַוְּלוֹ כּוּ':

משנה ב

ו **שֶׁנִּנְקַב כּוּ'**. בְּכֻלְּהוּ כָּתַב הָרַמְבַּ"ם שֶׁהֵן בְּכָל שֶׁהֵן, וּשְׁלֹשָׁה מוּמִין אֵלּוּ, בִּכְלַל חָרוּץ הָאָמוּר בַּתּוֹרָה:

ז **דַּק כּוּ'**. כְּתִיבִי בְּמוּמֵי אָדָם. וּבְתוֹרַת כֹּהֲנִים, מְנַיִן לָתֵת אֶת הָאָמוּר בַּבְּהֵמָה בָּאָדָם וְאֶת הָאָמוּר בָּאָדָם בַּבְּהֵמָה, תַּלְמוּד לוֹמַר גָּרַב גָּרַב לִגְזֵרָה שָׁוָה, יָלֶפֶת יָלֶפֶת לִגְזֵרָה שָׁוָה:

ח **בַּשָּׁחֹר כּוּ'**. לְשׁוֹן הָרַמְבַּ"ם וְאִם צָמַח בַּשָּׁחֹר שׁוּם דָּבָר בַּמֶּה שֶׁנִּרְאֶה לָעַיִן וְנִמְשָׁךְ בַּלֶּבֶן:

משנה ג

ט דְּסַגֵּי לֵיהּ בַּבְּשָׁמִים. רַשְׁ"י:

משנה ד

י דְּנִגְמַם מִמֵּילָא מַשְׁמַע, וְלֹא בִּידֵי אָדָם. אֲבָל הֵיכָא דִּתְנַן גּוֹמֵם מְפָרֵשׁ הָרַ"ב כּוֹרֵת. כְּמוֹ שֶׁכָּתַב בְּמִשְׁנָה ד' פֶּרֶק ב' דְּכִלְאַיִם. וּלְשׁוֹן הָרַמְבַּ"ם שֶׁנֶּחְתְּכוּ, וְנִמּוּקוֹ כוּ':

יא **וְהַפְּנִימִיּוֹת כוּ'**. שֶׁהֲרֵי בָּעֵת שֶׁפּוֹתַחַת פִּיהָ וְצוֹוַחַת הֵן נִרְאִין חֲסֵרִין. הָרַמְבַּ"ם:

משנה ה

יב גְּמָרָא. וּמַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה. וְאַל תִּתְמַהּ, שֶׁהֲרֵי בִּטְרֵפוֹת אַתָּה מוֹצֵא כֵּן בְּנִטַּל הַטָּחוֹל:

משנה ו

יג פֵּרֵשׁ רַשְׁ"י, דְּכָל בְּהֵמָה יֵשׁ לָהּ לְכָל בֵּיצָה כִּיס אֶחָד, לְפִי שֶׁהַכִּיס חָלוּק בְּאֶמְצָעִיתוֹ וּמְבַחוּץ נִכָּר שֶׁהֲרֵי בְּאֶמְצַע הוּא מְשֻׁקָּע וְנִרְאֵית בּוֹ שׁוּרָה הָעֲמֻקָּה. עַד כָּאן. וְהוּא הַדִּין דְּנֶחְשָׁב בְּאֵידָךְ פִּרְקִין גַּבֵּי מוּמֵי אָדָם. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

יד רַשְׁ"י. וְלֹא אֶתּוֹ לַאֲפוֹקֵי אַכּוּזוֹ בְּאָלֶ"ף, דְּהָא אִיכָּא נַמִּי הָתָם דְּתָנֵי אַכּוּזוֹ. אֶלָּא נִרְאֶה לִי דְּאָתֵי לַאֲפוֹקֵי הַגִּרְסָא שֶׁהֶעְתִּיק הָרַמְבַּ"ם דְּגָרַס הַרְגִּיזוֹ:

טו לֹא דַּיֵּק בְּלִישָׁנֵיהּ שֶׁכָּתַב וְדֶגְמָתוֹ. דְּהָא הִיא גּוּפָהּ הִיא, דְּאִדְּהָכָא אִתְּמַר הָתָם:

משנה ז

טז דְּכָל יָתֵר כְּנָטוּל דָּמֵי. גְּמָרָא. וְהוּא שֶׁיִּהְיֶה זֶה הַיָּתֵר מֵרֹאשׁ עֶצֶם הַתַּחְתּוֹן וּלְמַעְלָה. טוּר:

יז **קְלוּטוֹת**. וְזֶהוּ קְלוּט הָאָמוּר בַּתּוֹרָה. כִּדְתָנְיָא בַּגְּמָרָא:

יח **שֶׁנִּשְׁמְטָה כוּ'**. וּכְגוֹן דְּלֹא אִעַכּוֹל נִיבֵּיהּ. דְּאִי אִעַכּוֹל נִיבֵּיהּ, טְרֵפָה נַמִּי הָוֵי. רַשְׁ"י. וְכָתַב הָרַמְבַּ"ם, שֶׁזֶּה שָׁרוּעַ הָאָמוּר בַּתּוֹרָה. וְהָכִי תַּנְיָא בְּתוֹרַת כֹּהֲנִים, זֶה שֶׁנִּשְׁמְטָה יָרְכוֹ. וּבַגְּמָרָא, שֶׁנִּשְׁתַּרְבְּבָה יָרְכוֹ. וּפֵרֵשׁ רַשְׁ"י שֶׁאַחַת מִיַּרְכוֹתָיו גְּדוֹלָה מֵחֲבֶרְתָּהּ:

יט רַשְׁ"י. וְהִנֵּה נִרְאֶה לְפִי זֶה שֶׁכְּשֶׁהַשִּׁנִּי בְּתוֹךְ הַכֶּסֶל עַצְמוֹ הֲרֵי הִיא גְּבוֹהָה וְהָוֵי מוּם. וְאַף בְּפֵרוּשׁ הָרַמְבַּ"ם כָּתוּב כֵּן, אָמְרוּ כָּסוּל זֶה שֶׁרָגְלוֹ אַחַת בְּתוֹךְ הַכֶּסֶל. עַד כָּאן. אֲבָל בַּגְּמָרָא אַשְׁכְּחַן דְּהָכִי תַּנְיָא, כָּסוּל שֶׁרָגְלוֹ אַחַת בְּתוֹךְ הַכֶּסֶל וְרָגְלוֹ אַחַת עַל גַּבֵּי הַכֶּסֶל. וְנִרְאֶה לִי לְהַגִּיהַּ כֵּן בְּפֵרוּשׁ הָרַמְבַּ"ם. וְכָתַב עוֹד, כָּסוּל נִגְזַר מִן כְּסָלִים:

משנה ח

כ **וּפִיו**. הַיְנוּ בְּשִׂפָתַיִם, כִּדְמַסְקִינַן בְּמַתְנִיתִין דִּלְקַמָּן. וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ חַד כְּשֶׁל חֲזִיר שֶׁהוּא חַד כְּשֶׁפּוּד:

משנה ט

כא **הַגִּדִּי**. לְרִבּוּתָא נָקְטֵיהּ, דַּאֲפִלּוּ הַגִּדִּי שֶׁדֶּרֶךְ אָזְנָיו לִהְיוֹת מוּטוֹת וּכְפוּלוֹת. הָרַמְבַּ"ם:

כב **עֶצֶם**. לְכְאוֹרָה נִרְאֶה לְפָרֵשׁ דִּתְנוּךְ קָרוּי עֶצֶם לְפִי שֶׁהוּא גֶּשֶׁם חָזָק דּוֹמֶה לְעֶצֶם. אֲבָל הָרַמְבַּ"ם כָּתַב עִנְיַן עֶצֶם הוּא גּוּף אֶחָד וְגֹלֶם אֶחָד כְּמוֹ שֶׁנָּטַל גֹּלֶם אֶחָד רַךְ וּכְפָלוֹ. גָּזוּר מִמַּה שֶׁנֶּאֱמַר [שְׁמוֹת כד] וּכְעֶצֶם הַשָּׁמַיִם לָטֹהַר. עַד כָּאן. טַעֲמוֹ, שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁהוּא דּוֹמֶה לְעֶצֶם, זֶה מֵחֲמַת חָזְקוֹ, אֲבָל אֵינוֹ עֶצֶם בֶּאֱמֶת:

כג אֲבָל הָרַמְבַּ"ם כָּתַב, מִי שֶׁהָיְתָה אָזְנוֹ כְּפוּלָה לִשְׁתַּיִם כו' וּבִלְבַד שֶׁיִּהְיוּ לוֹ שְׁנֵי סְחוּסִים, אֲבָל אִם אֵין לָהּ אֶלָּא סְחוּס אֶחָד, וַהֲרֵי הוּא כְּגוּף אֶחָד שֶׁנִּכְפַּל, כָּשֵׁר. וְכָתַב בֵּית יוֹסֵף, שֶׁהוּא מְפֹרָשׁ בְּזֶמֶן שֶׁהוּא עֶצֶם אֶחָד הַיְנוּ לוֹמַר שֶׁהָאֹזֶן הַנּוֹסָף אֵינוֹ עֶצֶם בִּפְנֵי עַצְמוֹ. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה י

כד דְּאִי לֹא תֵּימָא הָכִי הָא תָּנֵי בְּמַשְׁנָה ב' שֶׁאֵין מוּמִין בַּלָּבָן. גְּמָרָא:

כה **עֶצֶם**. כָּל עֶצֶם שֶׁנִּבְגָּלוּי שֶׁנֶּחֱרַץ בּוֹ חָרוּץ הֲרֵי זֶה מוּם, וְהוּא בִּכְלַל חָרוּץ הָאָמוּר בַּתּוֹרָה. הָרַמְבַּ"ם:

כו **אַחַת גְּדוֹלָה כו'**. אֲבָל שְׁתֵּיהֶן קְטַנּוֹת לֹא הָוֵי מוּם, דְּמֵחֲמַת בְּרִיּוּתָא יְתֵרְתָּא אוֹ כְּחִישׁוּתָא יְתֵרְתָּא הוּא דַּהֲוֵי. אֲבָל אַחַת גְּדוֹלָה כו', אִי מֵחֲמַת בְּרִיאוּת הוּא, תַּרְוַיְהוּ בָּעֵי מִיבְרָא כו' אוֹ תַּרְוַיְהוּ בָּעֵי מִיכְחַשׁ. גְּמָרָא. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

כז **וְלֹא כו'**. וְעַד כַּמָּה תְּהֵא [חֲבֶרְתָּהּ קְטַנָּה דְּמַכְשִׁירִין], תַּנְיָא כו' אֲפִלּוּ אֵינָהּ בַּשְּׁנִיָּה אֶלָּא כְּפוֹל, כְּשֵׁרָה. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה יא

כח כָּךְ הִגַּהְתִּי מִפֵּרוּשׁ רַשִׁ"י. שֶׁאֵין לְפָרֵשׁ שֶׁדַּעְתּוֹ כְּהָרַמְבַּ"ם שֶׁכָּתַב כָּל מַרְבִּית עֲגֻלִּים כֵּן וְאֵינוֹ מוּם לְפִי שֶׁגְּדֵלִים לְאַחַר מִכָּאן, דְּאִם כֵּן הָוָה לֵיהּ לְהָרַ"ב לִכְתֹּב נִמְתָּחוֹת עַד לְמַטָּה דְּהַיְנוּ לְמַטָּה מִן הָעַרְקוֹב:

כט וְאִי מְשׁוּם סֵיפָא פְּסוּלֵי הַמֻּקְדָּשִׁין נִפְדִּין עֲלֵיהֶן, הָא נַמִּי פְּשִׁיטָא, מִשְׁחָט שָׁחְטִינַן, מֵיפְרַק פָּרְקִינַן מִבַּעְיָא. גְּמָרָא:

ל הָרַמְבַּ"ם. וְצָרִיךְ לוֹמַר דְּלֵית לָן לְמֵימַר דְּכָלִיל טְפֵי מַהֲנֵי, מְשׁוּם דִּבְהָנֵי דְּבֵית דִּין שֶׁל אַחֲרֵיהֶן אָמְרוּ שֶׁהֵן מוּמִין. אֲבָל גְּרִסַּתְנוּ בַּגְּמָרָא, אַיְדֵי דְּתָנַן שְׁלֹשָׁה הוֹסִיף וְאָמְרוּ לוֹ לֹא שְׁמַעְנוּ אֶת אֵלּוּ, וְקָתָנֵי וְאִתֵּי כִּיחִידָאֵי [דְּרַבִּי חֲנִינָא בֶּן אַנְטִיגְנוֹס וְרַבִּי חֲנַנְיָא בֶּן גַּמְלִיאֵל וְסָלְקָא דַּעְתָּא פְּלִיגֵי רַבָּנָן עֲלַיְיהוּ] קָא סָתֵים בְּכֻלְּהוּ עַל אֵלּוּ מוּמִין שׁוֹחֲטִים כו':

משנה יב

לא בֵּין בִּפְנִים בֵּין מִבַּחוּץ. גְּמָרָא:

לב וְכֵיוָן דְּיֵבֵשׁ מִבִּפְנִים לֹא [מִתַּסֵּי]. רַשְׁ"י. וְנִמּוּקוֹ עִמּוֹ, שֶׁהֲרֵי יָבֵשׁ בֵּין מִבִּפְנִים בֵּין מִבַּחוּץ נַמִּי מוּם קָבוּעַ הוּא כְּדִלְעֵיל, שְׁמַע מִנַּהּ דְּיֵבֵשׁוּת נַמִּי לֹא יוּכַל לְהֶרְפֵּא. וּמִכָּל מָקוֹם גִּרְסָתֵנוּ בַּגְּמָרָא דְּמִצְרִית לַח מִבִּפְנִים וְיָבֵשׁ מִבַּחוּץ. וְכֵן כָּתַב רַשְׁ"י עַצְמוֹ בְּפֵרוּשׁ הַחֻמָּשׁ פָּרָשַׁת תָּבֹא. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב. וּמוֹהֲרַ"מ שָׁם הֶעְתִּיק לְשׁוֹן רַשְׁ"י בְּהֵפֶךְ, לַח מִבַּחוּץ. תּוֹסְפוֹת חֲדָשִׁים:

לג **וְזֶקֶן כּוּ'**. בַּגְּמָרָא יָלִיף לְהוּ מִקְּרָא:

לד **וְשָׁנָעֲבְדָה כּוּ'**. דְּתָנוּ רַבָּנָן מִן הַבְּהֵמָה, לְהוֹצִיא רוֹבֵעַ וְנִרְבָּע. וּמִן הַצֹּאן, לְהוֹצִיא אֶת הַנּוֹגֵחַ. וְהָרַ"ב לֹא דִּקְדֵּק בִּלְשׁוֹנוֹ, שֶׁפָּתַח בְּרוֹבֵעַ וְסִיֵּם בְּנִרְבָּע:

לה וְכֵן רַבָּנָן נַמִּי לֹא קָיְמוּ אֶלָּא אַאֲנָדְרוֹגִינוֹס, אֲבָל טֻמְטוּם [דְּבִבְהֵמָה שֶׁאֵין זַכְרוּתוֹ וְנִקְבוּתוֹ בְּמָקוֹם אֶחָד], מֻטִיל מַיִם בְּמָקוֹם זַכְרוּת, זָכָר, וּבָעֵי לְמֵתְבֵיהּ לַכֹּהֵן [וְאַפִּלּוּ הָכִי לֹא נִשְׁחָט בְּמִקְדָּשׁ דְּנִרְאֶה כְּבֵעַל מוּם. וּמֵטִיל מַיִם בְּמָקוֹם נְקֵבוּת, סָפֵק, חִישִׁינַן שֶׁמָּא נָהֲפַךְ זַכְרוּתוֹ לְנִקְבוּתוֹ. וְאַף עַל גַּב דְּמַעוּט הוּא, כֵּיוָן דְּאִשְׁתַּנֵּי אִשְׁתַּנֵּי]. הָרֹא"שׁ:

פרק ז

משנה א

א כָּל זֶה יָלִיף לְהוּ בְּתוֹרַת כֹּהֲנִים:

ב **יוֹתֵר כּוּ'**. גְּמָרָא, דְּאָמַר קְרָא כָּל אִישׁ אֲשֶׁר בּוֹ מוּם מִזֶּרַע אַהֲרֹן, אִישׁ שֶׁשָּׁוֶה בְּזַרְעוֹ שֶׁל אַהֲרֹן. פֵּרֵשׁ רַשְׁ"י, אִישׁ הַשָּׁוֶה בְּזַרְעוֹ שֶׁל אַהֲרֹן הוּא דְּבָעֵי מוּמָא, הָא אֵין שָׁוֶה בְּזַרְעוֹ שֶׁל אַהֲרֹן בְּלֹא מוּמָא נַמִּי מִפְסַל. וּבְפֶרֶק קַמָּא כָּתַב, שָׁוֶה בְּזַרְעוֹ שֶׁדּוֹמֶה לְבָנֵי אָדָם:

ג **שָׁקוּעַ**. וְכֵן גָּרַס הָרַמְבַּ"ם. וּמְפָרֵשׁ, שֶׁיִּהְיֶה דְּמוּת רֹאשׁוֹ כְּמוֹ שֶׁנָּתַן יָדוֹ עַל גַּבֵּהּ רֹאשׁוֹ וְנִתְפַּשֵּׁט עַד שֶׁבָּלְטוּ צְדָדָיו. וּמִי שֶׁרֹאשׁוֹ כִּדְמוּת זֶה קוֹרִין אוֹתוֹ בַּעֲרַבִּי קוּב"י. וּבְחִבּוּרוֹ כָּתַב, מִי שֶׁאָמְצַע קִדְקֳדוֹ שׁוֹקֵעַ לְמַטָּה כְּמִי שֶׁדָּחָקוֹ בְּיָדוֹ:

ד לֹא דְּרַבִּי יְהוּדָה לֹא סְבִירָא לֵיהּ הַהִיא דְּרָשָׁא, דְּאִם כֵּן לְפִלּוּג בְּכֻלְּהוּ. אֶלָּא דְּסְבִירָא לֵיהּ דַּחֲתִיכַת בָּשָׂר בְּעָלְמָא הוּא, וְאֵינוֹ בִּכְלַל שֶׁאֵינוֹ שָׁוֶה. וְכֵן הוּא בַּגְּמָרָא:

משנה ב

ה שֶׁהוּא פָּסוּל. כִּדְאִיתָא בַּגְּמָרָא:

ו מְלִשּׁוֹן גַּב הַמְזֻבֵּחַ. עַל גַּבֵּי חָרְשׁוּ חוֹרְשִׁים. רַמְבַּ"ן:

ז וּלְשׁוֹן הָרַמְבַּ"ם עַל עַפְעַפֵּי עֵינָיו:

משנה ג

ח **אֵיזֶהוּ כוּ'**. וּלְשׁוֹן חָרוּם מִלְּשׁוֹן [וַיִּקְרָא כז] כָּל חֵרֶם אֲשֶׁר יָחֳרַם, וְהַחֲרַמְתִּי עֲרֵיהֶם, עִנְיַן חֶרְבָּן. וְיִקָּרֵא חָרוּם כִּי הַחֹטֶם הַדֶּרֶת פָּנִים, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ אֵין מְעִידִין אֶלָּא עַל פָּרְצוּף פָּנִים עִם הַחֹטֶם. וַאֲשֶׁר אֵין חָטְמוֹ כְּתֹאַר בְּנֵי אָדָם צוּרָתוֹ חֲרֵבָה. הָרַמְבַּ"ם:

ט **לְמַעְלָה כוּ'**. דְּתָנוּ רַבָּנָן, בְּעֵינוֹ, כָּל מַה שֶּׁבְּעֵינוֹ, מִכָּאן אָמְרוּ שְׁתֵּי עֵינָיו כוּ':

י **מִפְּנֵי כוּ'**. אֲנָשְׁרוּ רִיסֵי עֵינָיו קָאֵי. רַשְׁ"י:

יא וְדוֹחֵק זֶה לָזֶה. הָרַמְבַּ"ם:

יב כְּךְ כָּתַב הָרַמְבַּ"ם בְּהֶדְיָא דְּלוֹקֶה. אֲבָל רַשְׁ"י כָּתַב עוֹבֵר בַּעֲשֵׂה, דְּהָכִי מַשְׁמַע, הַשָּׁוֶה בְּזֶרַע אַהֲרֹן וְאֵין בּוֹ מוּם הָוֵי כֹּהֵן וְיַעֲבֹד, שֶׁאֵינוֹ שָׁוֶה לֹא יַעֲבֹד. וְלָאו הַבָּא מִכְּלָל עֲשֵׂה עֲשֵׂה. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ד

יג **עֵינָיו כוּ'**. אַף עַל גַּב דְּבִבְהֵמָה לֹא הָוֵה מוּמָא בִּשְׁתֵּיהֶן שָׁווֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב לְעֵיל פֶּרֶק ו' מִשְׁנָה י', הָכָא מִשּׁוּם שֶׁאֵינוֹ שָׁוֶה בְּזַרְעוֹ שֶׁל אַהֲרֹן מִפְּסִיל אַף בִּשְׁתֵּיהֶן שָׁוִין. גְּמָרָא:

יד **קְטַנּוֹת**. אַף עַל פִּי שֶׁשְּׁתֵּיהֶן קְטַנּוֹת. דּוּמְיָא דְּעֵינָיו. וְזֶה לְשׁוֹן הָרַמְבַּ"ם, מִי שֶׁשְּׁתֵּי אָזְנָיו קְטַנּוֹת הַרְבֵּה וּמִי שֶׁשְּׁתֵּי אָזְנָיו נְפוּחוֹת דּוֹמוֹת לִסְפוֹג. הָרַמְבַּ"ם:

טו רַשְׁ"י. שֶׁהַסְּפוֹג צֶמֶר הַיָּם כוּ' כְּשֶׁשּׁוֹאֲבֶת מַיִם הִיא מִתְנַפַּחַת וּנְקֵבֶיהָ מִתְרַחֲבִים, וּכְשֶׁכּוֹבְשִׁין אוֹתָהּ וּמוֹצִיאִין מִמֶּנָּה מַה שֶּׁשָּׁאֲבָה הִיא מִתְיַבֶּשֶׁת וְנִכְוָצֶת וְכָל נְקֵבֶיהָ נַעֲשִׂים צָרִים. וְאִם כֵּן דּוֹמֶה לִכְשֶׁהִיא רֵיקָנִית. וּלְהָרַמְבַּ"ם שֶׁכָּתַבְתִּי בְּסָמוּךְ, דּוֹמֶה לִכְשֶׁהִיא מְלֵאָה, דְּהַשְׁתָּא הָוֵי כְּמוֹ הֶפֶךְ מֵאָזְנָיו קְטַנּוֹת:

משנה ה

טז **שְׁפָתוֹ כוּ'**. וַאֲפִלּוּ אֵין בָּהּ עֶצֶם. מַה שֶּׁאֵין כֵּן בַּבְּהֵמָה. מִשּׁוּם דַּהֲוֵי שֶׁאֵינוֹ שָׁוֶה כוּ':

יז **יוֹצֵא**. רֹב בְּנֵי אָדָם מְקוֹם טַבּוּרָם דּוֹמֶה לְגֻמָּא בְּשֶׁטַח הַגּוּף. וְיֵשׁ מֵהֶן שֶׁטַּבּוּרָן בּוֹלֵט עַל שֶׁטַח הַגּוּף דּוֹמֶה לְיַבֶּלֶת:

יח **אֵין כוּ'**. לֹא זְכָרָם הִנָּה מִפְּנֵי שֶׁהֵם מְיֻחָדִים בָּאָדָם, לְפִי שֶׁכְּבָר זָכַר שֶׁהֵם גַּם כֵּן מוּמֵי בְהֵמָה. אֶמְנָם זְכָרָם לְהוֹדִיעֲךָ שֶׁאֵלּוּ הַמּוּמִין הֵם הַנִּקְרָאִים בְּתוֹרָה מְרוֹחַ אָשֶׁךְ. הָרַמְבַּ"ם:

יט **רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר כוּ'**. דְּאִי כְּתַנָּא קַמָּא הָוֶה לֵיהּ לְכִתּוֹב חָסֵר אָשֶׁךְ. גְּמָרָא:

כ מַשְׁמַע שְׁתֵּי בֵיצִיו. וְכִדְאָמַר אֲשְׁכְּיו לְשׁוֹן רַבִּים. וְהָא דְּכָתַב קְרָא מְרוֹחַ אָשֶׁךְ לְשׁוֹן יְחִיד, פְּרוּשׁ שֶׁאֵין לוֹ שׁוּם אָשֶׁךְ. וְלֹא דָּמֵי לְאֵין לוֹ אֶלָּא בֵּיצָה אַחַת כוּ', דְּשָׁאנֵי הָתָם שֶׁנִּבְרָא מִתְּחִלַּת בְּרִיָּתוֹ חָסֵר בֵּיצָה אַחַת. כֶּסֶף מִשְׁנָה:

כא **רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר כוּ'**. גְּמָרָא, דְּאִי כְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל מִמְּרוֹחַ אָשֵׁךְ מִבָּעֵי לֵיהּ. פֵּרֵשׁ רַשִׁ"י, דְּהָא מֵ"ם דִּמְרוֹחַ מְשַׁמֶּשֶׁת הִיא:

כב **רַבִּי חֲנִינָא כוּ'**. גְּמָרָא, דְּאִי כְּרַבִּי עֲקִיבָא רוּחַ אָשֵׁךְ מִבָּעֵי לֵיהּ. אֶלָּא שְׁמַרְאָיו חֲשׁוּכִין, וְקָסָבַר גּוֹרְעִין וּמוֹסִיפִין וְדוֹרְשִׁין. פֵּרֵשׁ רַשִׁ"י, גּוֹרְעִין חֵי"ת מִמְּרוֹחַ, וְאָלֶ"ף מֵאָשֵׁךְ, וּמוֹסִיף זֶה בִּמְקוֹם זֶה וְהָוֵי מַרְאוֹ חֹשֶׁךְ:

משנה ו

כג אֲבָל לְהַרְמְבַּ"ם לֹא פֵּרֵשׁ בְּמַתְנִיתִין אֶלָּא עִקֵּל בִּלְבַד. דְּפִיקָה יוֹצְאָה מִגּוּדָלוֹ לֹא הָוֵי פֵּרוּשׁ דְּבַעַל פִּיקָה. וּמְפָרֵשׁ בַּעַל פִּיקָה הוּא שֶׁתְּהֵא עֲקֵבוֹ מֵאַחַר רַגְלָיו בּוֹלֶטֶת וְיוֹצֵאת יוֹתֵר מִן הָרָאוּי:

כד בַּגְּמָרָא, לֹא תֵּימָא דְּטַרְפָּא וְלֹא סְדִיקָה, אֶלָּא כֵּיוָן דְּטַרְפָּא אַף עַל גַּב דִּסְדִיקָה. פֵּרֵשׁ רַשִׁ"י טַרְפָּא קְלוּשָׁה. וְהֶעָרוּךְ פֵּרֵשׁ רְחָבָה וּמְשֻׁוָּה:

כה **אֲצְבָּעוֹתָיו**. בְּיָדָיו וּבְרַגְלָיו. הָרַמְבַּ"ם:

כו **הַפָּרָק**. פֶּרֶק רִאשׁוֹן הַסָּמוּךְ לְכַף הַיָּד. הָרַמְבַּ"ם:

כז וְתֵימַה, דִּלְקַמָּן מְפָרֵשׁ הָרַ"ב כָּל שֶׁכֵּן אִם הָיָה בְּיָדוֹ אַחַת חָמֵשׁ וּבְיָדוֹ אַחַת שֵׁשׁ דַּהֲוֵי מוּם כוּ', וְהָאֵיךְ תְּלֵי טַעֲמָא הָכָא בְּהוֹאִיל וַחֲתָכָהּ כוּ'. וְהָרַמְבַּ"ם כָּתַב, אִם חָתַךְ אֶת הַיְתֵרָה כָּשֵׁר, וְאִם הָיָה בָּהּ עֶצֶם אֲפִלּוּ חֲתָכָהּ פָּסוּל. וְלִדְבָרָיו פֵּרוּשׁ וַחֲתָכָהּ כְּלוֹמַר אֲפִלּוּ חֲתָכָהּ:

כח **עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע**. לִישְׁנָא דִּקְרָא נָקֵט. רַשִׁ"י. וּבַגְּמָרָא עֲבִיד צְרִיכוּתָא אַקְרָא:

כט **הַכּוּשִׁי**. לְפֵרוּשׁ הָרַ"ב לְעֵיל שְׁמַרְאָיו חֲשׁוּכִים שָׁחֹר וְאֵינוֹ כְּכוּשִׁי, וְכֵן נִרְאֶה שֶׁפֵּרֵשׁ הָרַמְבַּ"ם, קָשֶׁה כּוּשִׁי לְמָה לִי, דְּכָל שֶׁכֵּן הוּא. וְרַשִׁ"י פֵּרֵשׁ הָתָם שָׁחֹר כְּכוּשִׁי. וּבַגְּמָרָא רַבִּי חֲנִינָא בֶּן אַנְטִיגְנוֹס לֹא תָנֵי כּוּשִׁי:

ל וְהִשְׁמַר שֶׁמָּא תַּעֲלֶה עַל דַּעְתְּךָ שֶׁאֵלּוּ הַשֵּׁמוֹת נֶאֶמְרוּ עַל הַגְּוָנִים, לְפִי שֶׁאֵינָן אֶלָּא שֵׁמוֹת לִבְנֵי אָדָם שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן אֵלּוּ הַגְּוָנִים. הָרַמְבַּ"ם:

לא **פְּסוּלִין כוּ'**. אַף עַל גַּב דִּכְבָר תְּנֵי יֶתֶר עֲלֵיהֶן בָּאָדָם כוּ', מִשּׁוּם דִּבְתוֹרַת כֹּהֲנִים רָצוּ לְמֵילַף בְּקַל וְחוֹמֶר אָדָם מִבְּהֵמָה עַד דִּמְרַבֵּי לֵיהּ מִקְּרָא, לְהָכִי קָאָמַר אַף עַל גַּב דִּכְשֵׁרִין בַּבְּהֵמָה פְּסוּלִין בָּאָדָם:

משנה ז

לב **אוֹתוֹ כוּ'**. כְּגוֹן אַהֲרֹן וּבָנָיו. וְדִכְוָתֵיהּ תַּיִשׁ וּבְנוֹ אָסוּר. וּמַתְנִיתִין חֲנַנְיָא הִיא דְּאָמַר [חֻלִּין דַּף עה] נוֹהֵג אַף בִּזְכָרִים. גְּמָרָא:

לג **וְשֶׁנַּעֲבְדָה כוּ'**. לֹא גָּרְסִינַן. וְאֶפְשָׁר מְשׁוּם הָא דִּבְרָכוֹת [דַּף לב], אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן כָּל כֹּהֵן שֶׁהָרַג אֶת הַנֶּפֶשׁ לֹא יִשָּׂא אֶת כַּפָּיו, שֶׁנֶּאֱמַר [יְשַׁעְיָה א] יְדֵיכֶם דָּמִים מָלֵאוּ. וְכָל שֶׁכֵּן

לְעֲבוֹדָה, וְהוּא הַדִּין לִמְגַלָּה עֲרָיוֹת. אֶלָּא דְקָשֶׁה לִי דְּאִם כֵּן לִתְנֵי דִּפְסוּלִים בָּאָדָם. וְגַם לֹא רָאִיתִי לְהָרַמְבַּ"ם שֶׁפָּסָלָן בָּאָדָם:

לד מִשּׁוּם דְּמִסְתָּמָא נִיחָא לְהוּ לְהָרַבִּים. תּוֹסָפוֹת:

פרק ח

משנה א

א **יֵשׁ כו'**. אֵין מַאֲמָרוֹ בְּאֵלּוּ הָאַרְבָּעָה חֲלָקִים עַל מִי שֶׁלֹּא קִדְּמוֹ שׁוּם דָּבָר בְּשׁוּם פָּנִים שֶׁהוּא בְּכוֹר, לְפִי שֶׁזֶּה דָּבָר מְבֹאָר, אֲבָל עַל מִי שֶׁהוּא בְּכוֹר וְאַף עַל פִּי שֶׁקִּדְּמָה לוֹ לֵידָה, שֶׁאֵין חוֹשְׁשִׁין לְאוֹתָהּ קְדִימָה. הָרַמְבַּ"ם:

ב שֶׁאֲפִלּוּ נוֹלַד הַנֶּפֶל כֻּלּוֹ אֵינוֹ מַפְקִיעַ אֶת הַבָּא אַחֲרָיו, שֶׁאֵין לִבּוֹ דָּוֶה עָלָיו. וְכָל שֶׁכֵּן אִם יָצָא רֹאשׁוֹ מֵת. וְהַאי דְּנָקֵט רֹאשׁוֹ, מִשּׁוּם בְּכוֹר לַכֹּהֵן נָקֵט לֵיהּ, וּבִיצִיאַת רֹאשׁוֹ הָוֵי יָלוּד וּפוֹטֵר אֶת אֶחָיו מִבְּכוֹר לַכֹּהֵן. רַשְׁ"י, וְעַיֵּן תּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב:

ג מַשְׁמַע דְּלֵישׁ מְפָרְשִׁים נַמִּי סַנְדָּל חֲתִיכַת בָּשָׂר. וְלֹא מַשְׁמַע כֵּן מִדְּבָרָיו פֶּרֶק קַמָּא דִּכְרֻתוֹת מִשְׁנָה ג'. וְעַיֵּן תּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב:

ד **הַבָּא כו'**. תַּנְיֵהּ מִשּׁוּם בָּבָא דְּבָתְרָא דְּפָלֵיג בָּהּ רַבִּי יוֹסֵי:

ה **וְאֵינוֹ כו'**. דְּאֵינוֹ פֶּטֶר רֶחֶם. רַשְׁ"י:

משנה ב

ו וְנִרְאֶה עוֹד מִדְּבָרָיו שֶׁבְּהֶכְרֵחַ תָּמוּת:

ז דֶּרֶךְ לֵידָה. רַשְׁ"י. וְעַיֵּן תּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב:

ח וּסְבָרָא תְּמוּהָה הִיא זוֹ, דְּמִסְתַּבְּרָא לְשׁוֹן לֵידָה מַשְׁמָעוּתוֹ כְּדֶרֶךְ לֵידָה שֶׁל כָּל הָעוֹלָם. וּבַגְּמָרָא, רַבִּי שִׁמְעוֹן לְטַעֲמֵיהּ דְּאָמַר תֵּלֵד לָרֹבוֹת יוֹצֵא דֹּפֶן. וּפֵרֵשׁ רַשְׁ"י, לָרֹבוֹת דַּהֲוֵי לֵידָה מְעַלְיָא וְיוֹשֶׁבֶת עָלָיו יְמֵי טֻמְאָה וְטָהֳרָה, הִלְכָךְ גַּבֵּי וְיָלְדוּ לוֹ נַמִּי לֵידָה מְעַלְיָא חֲשִׁיב לֵיהּ, דְּגָמְרִינַן מֵהָתָם:

משנה ג

ט וְנָקֵט הָאָב מִשּׁוּם סֵיפָא דְּבָעֵי לְמִתְנֵי מֵת הָאָב. רַשְׁ"י:

י **נָתְנוּ**. כְּלוֹמַר כַּדִּין נָתְנוּ. שֶׁהֲרֵי כָּל שֶׁלֹּא חָלְקוּ הֲרֵי הַחוֹב עַל הַנְּכָסִים אַף לְרַבִּי מֵאִיר, וּמְחֻיָּבִים לָתֵת:

יא וְתֵימָה, דְּרַבִּי מֵאִיר אִית לֵיהּ בְּרֵרָה [בְּדַמַאי פ"ז מ"ד]. וְיֵשׁ לְחַלֵּק בִּבְרֵרָה הֵיכָא דְּמַתְנֵי בְּפֵרוּשׁ כְּגוֹן שְׁנֵי לֵגִין שֶׁאֲנִי עָתִיד לְהַפְרִישׁ. תּוֹסָפוֹת. וְעַיֵּן תּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב:

יב וְכֵן כָּתַב הָרַמְבַּ"ם. וְאִיכָּא לְמֵידַק טוּבָא, דְּהָא בְּמִשְׁנָה ו' מְפָרֵשׁ דְּרַבִּי יְהוּדָה סָבַר מִלְּוָה הַכְּתוּבָה בַּתּוֹרָה כִּכְתוּבָה בִּשְׁטָר דָּמְיָא וְטָרֵיף מִמְּשַׁעְבְּדֵי, וְאִם כֵּן אֲפִלּוּ סְבִירָא לֵיהּ כְּרַבִּי מֵאִיר דְּלָקוֹחוֹת הֵן, גָּבֵי. וְהַתּוֹסָפוֹת כָּתְבוּ דְּטַעֲמָא דְּרַבִּי יְהוּדָה דְּהָכָא נַמִּי מִשּׁוּם דִּסְבִירָא לֵיהּ כִּכְתוּבָה בִּשְׁטָר דָּמְיָא. וְעוֹד קָשֶׁה הִלְכָתָא אַהִלְכָתָא דְּדַמַּאי [שָׁם] דְּבִדְאוֹרַיְתָא אֵין בְּרֵרָה. וְעוֹד קָשֶׁה דִּלְקַמָּן פָּסְקוּ דְּלָא כְוָתֵיהּ. לְכָךְ נִרְאֶה לִי דְּוַדַּאי טַעֲמֵיהּ דְּרַבִּי יְהוּדָה כְּמוֹ שֶׁכָּתְבוּ הַתּוֹסָפוֹת. וּמֵיהוּ אֲנַן דְּלָא קַיְמָא לַן הָכִי הָא דְּפָסְקִינַן הָכָא כְּרַבִּי יְהוּדָה, לְאוֹ מִטַּעֲמֵיהּ, וְלֹא מִטַּעֲמָא שֶׁכָּתְבוּ הָרַ"ב וְהָרַמְבַּ"ם, אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הָרֹא"שׁ דְּבָטְלָה מַחֲלֹקֶת וְלֹא מִטַּעַם בְּרֵרָה אֶלָּא דִּסְבָרָא מֻחְלֶטֶת הִיא דִּיתְמֵי כַּרְעָא דַּאֲבוּהוֹן לְפָרֵעַ חוֹבוֹתָיו. וְעַיֵּן תּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ד

יג וְלֹא הֻצְרַךְ לִכְתֹּב כֵּן אֶלָּא מִשּׁוּם סֵיפָא, דִּבְהוּ אִצְטְרִיךְ דְּלֹא בְרִיר לָן כוּ'. בֵּית יוֹסֵף:

יד **שְׁלֹשִׁים יוֹם**. וְיוֹם אֶחָד. כְּדִתְנַן בְּסוֹף פֶּרֶק ד' דַּעֲרָכִין, דִּשְׁלֹשִׁים יוֹם דִּבְכוֹר [שְׁלֹשִׁים וְיוֹם אֶחָד]:

טו וְכֵן פֵּרֵשׁ לְקַמָּן בְּמִשְׁנָה ו'. וְכֵן פֵּרֵשׁ רַשִׁ"י. וְהַתּוֹסָפוֹת כָּתְבוּ דִּבְחִנָּם פֵּרֵשׁ כֵּן, דַּאֲפִלּוּ קִים לָן בֵּיהּ דְּכָלוּ לוֹ חֳדָשָׁיו, בְּבֶן חֹדֶשׁ תְּלָה רַחֲמָנָא:

טז **רַבִּי מֵאִיר כוּ'**. צָרִיךְ שׁוּם צְרִיכוּתָא אַמַּאי תָּנֵי תּוּ פְּלוּגְתָּא זוֹ. תּוֹסָפוֹת:

משנה ו

יז אוֹ דִלְמָא, כִּי אֵין מְלַמְּדִין לְעָלְמָא [דְּלֹא מְשְׁתַּעֵי מִבְּכוֹר וְדַעֲרָכִין, כְּמוֹ אִי הֲוָה כְּתִיב חֹדֶשׁ בְּמִידֵי אַחֲרִינָא], אֲבָל לְגוּפַיְהוּ [כְּגוֹן בְּכוֹרֵי דוֹרוֹת מִבְּכוֹרֵי מִדְבָּר דְּאִידֵי וְאִידֵי בִּבְכוֹר הוּא מִשְׁתַּעֵי] מְלַמְּדִין. גְּמָרָא:

יח **שֶׁיָּבִיא רְאָיָה**. וְנֵסַח אַחֵר, שֶׁיֹּאמְרוּ לוֹ. וְזֶה לְשׁוֹן רַשִׁ"י, עַד] שֶׁיֹּאמְרוּ לוֹ לַבֵּן שֶׁצִּוָּה אָבִיו בְּשָׁעַת מִיתָתוֹ שֶׁלֹּא נִפְדָּה. וּבַאֲמִירָה סַגִּי בְּלֹא עֵדוּת גְּמוּרָה כוּ'. וְלֹא שַׁיָּךְ כָּאן עַד שֶׁיָּבִיא הַכֹּהֵן רְאָיָה, דְּיָכוֹל לוֹמַר לְכֹהֵן אַחֵר יַהֲבִיהּ אַבָּא. אִי נַמִּי לָאו בַּעַל דִּין דִּידִי אַתְּ דְּיַהֲבִינָא לְכֹהֵן אַחֵר. וְעַיֵּן תּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב:

יט וְרַשִׁ"י בְּפֵרוּשׁ הַמִּשְׁנָה כָּתַב, מִצְוַת פִּדְיָתוֹ שֶׁל אָב זֶה הָיְתָה עַל אָבִיו שֶׁמֵּת:

כ וְאִם תֹּאמַר, הֵיכִי טָרֵיף מִמְּשַׁעְבְּדֵי בְּמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי חוֹרִין, וַאֲפִלּוּ כִּי פָּרֵיק לְבָרֵיהּ מִתְּחִלָּה אַכַּתִּי לִיהַדְּרוּ לְקוֹחוֹת אַהֲנֵי חֲמֵשׁ שְׁפָדָה בָהֶן בְּנוֹ. וְיֵשׁ לוֹמַר, דְּהָכָא מִלְּקוֹחוֹת שֶׁקָּנוּ מֵאֲבִיו, לְפִיכָךְ אֵין חוֹזְרִין עַל נְכָסִים שֶׁקָּנָה הוּא. תּוֹסָפוֹת:

כא וְהַתּוֹסָפוֹת הֶעְתִּיקוּ לְשׁוֹן רַשִׁ"י, דְּמַיְרֵי שֶׁנִּשְׁתַּעְבְּדוּ כוּ':

משנה ז

כב **חֲמַשׁ כּוּ'**. אֶשֶׁם בְּכֶסֶף שְׁקָלִים וַעֲרָכִין, לֹא אִצְטְרִיךְ לֵיהּ לְמִתְנֵי, דִּבְהֶדְיָא כְּתִיב בְּהוּ בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ. תּוֹסְפוֹת:

כג שֶׁהֲרֵי בְּרֵישׁ פֶּרֶק קַמָּא דִּקְדּוּשִׁין כָּתַב שֶׁהַפְּרוּטָה מִשְׁקַל חֲצִי שְׂעֹרָה. וְשָׁם בַּסֹּגְיָא דַּף י"ב, שֶׁמַּאָה תְּשָׁעִים וּשְׁתַּיִם פְּרוּטוֹת בְּדִינָר, וְכָל סֶלַע אַרְבָּעָה דִינָרִין, מַעֲתָּה צֵא וַחֲשֹׁב:

כד שֶׁהֵן קְצוּבִין. גְּמָרָא:

כה **בְּשֶׁקֶל כּוּ'**. אַף עַל גַּב דִּכְבָר תָּנֵי בְּמָנֶה צוֹרִי, אִיצְטְרִיכָא לְמִתְנֵי תּוּ, מִשּׁוּם אוֹנֵס וּמוֹצִיא שֵׁם רַע דִּלֹּא כְּתִיב בְּהוּ שֶׁקֶל, וְסָלְקָא דַּעְתָּךְ אֲמֵינָא דְּהָא דְּתָנֵי רֵישָׁא בְּמָנֶה צוֹרִי כָּל חַד וָחַד כִּי דִּינֵיהּ קָאָמַר, דְּהֵיכָא דִּכְתִיב שְׁקָלִים יְהֵיב שְׁקָלִים צוֹרִי, וְהֵיכָא דְּלָא כְּתִיב שְׁקָלִים יְהֵיב זוּזֵי בְּעָלְמָא, קָא מַשְׁמַע לָן דְּמֵילְף יָלְפֵי מֵהָדָדֵי בְּכֶסֶף קָצוּב מִכֶּסֶף קָצוּב. גְּמָרָא:

כו שִׁיֵּר נַמִּי רֵאָיוֹן, דִּלְבֵית שַׁמַּאי שְׁתֵּי כֶסֶף וּלְבֵית הִלֵּל מָעָה כֶּסֶף, וְתָנֵי רַב יוֹסֵף, שֶׁלֹּא יָבִיא סוּגָה לָעֲזָרָה:

משנה ח

כז **לֹא כּוּ'**. בַּגְּמָרָא וּבְתוֹרַת כֹּהֲנִים יָלִיף לְהוּ מִקְּרָאֵי. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ט

כח וְלֹא כִּדְמַשְׁמַע דִּשְׁעוּר הַשֶּׁבַח יִנִּיחַ בַּקַּרְקַע לַפָּשׁוּט, אֶלָּא כִּדְכָתַב רַשִׁ"י וְזֶה לְשׁוֹנוֹ, אֶלָּא שָׁמִין מַה שֶּׁהָיוּ שָׁוִין בִּשְׁעַת מִיתַת אֲבִיהֶן, וְהַבְּכוֹר שֶׁנָּטַל שְׁנֵי חֲלָקִים בַּקַּרְקָעוֹת יִתֵּן מָעוֹת לְפִי מַה שֶּׁשָּׁוָה שֶׁבַח חֵלֶק הַשֵּׁנִי שֶׁנָּטַל בִּשְׁבִיל הַבְּכוֹרָה, וְאוֹתָן מָעוֹת יְחַלְּקוּ בֵּין כֻּלָּם. עַד כָּאן. וְהִיא מֵימְרָא דְּרַב נַחְמָן בְּבָבָא קַמָּא דַּף צ"ה:

כט **כְּבַמַּחְזִק**. לֹא יָדַעְתִּי לְמַאי נַפְקָא מִנַּהּ תְּנַן כְּבַמַּחְזִק:

ל פֵּרוּשׁ, בַּשֶּׁבַח שֶׁשָּׁבְחוּ נְכְסֵי הָאָב אַחַר מִיתַת הָאָח. וּכְגוֹן שֶׁמֵּת יַעֲקֹב בְּחַיֵּי רְאוּבֵן שִׁמְעוֹן וְלֵוִי בָּנָיו וְלֹא הִסְפִּיקוּ לַחֲלֹק בַּנְּכָסִים עַד שֶׁמֵּת רְאוּבֵן וְיִבֵּם שִׁמְעוֹן אֶת אִשְׁתּוֹ, כְּשֶׁבָּא שִׁמְעוֹן לַחֲלֹק עִם לֵוִי בְּנִכְסֵי הָאָב נוֹטֵל שְׁנֵי חֲלָקִים בַּקֶּרֶן, לֹא בַּשֶּׁבַח. וְזֶה מֻכְרָח לְפָרֵשׁ. שֶׁאֵין לְפָרֵשׁ דִּרְצוֹנוֹ לוֹמַר בְּשֶׁבַח דִּנְכְסֵי הָאָח, דִּבְנִכְסֵי הָאָח אֵינוֹ חוֹלֵק עִם אֲחִיו אֶלָּא הַכֹּל שֶׁלּוֹ בֵּין קֶרֶן בֵּין שֶׁבַח כּוּ'. כֵּן כָּתַב הַמַּגִּיד:

לא כְּגוֹן שֶׁמֵּת אָחִיו וְאַחַר כָּךְ אֲבִיהֶם, לֹא יִטֹּל חֵלֶק אֲחִיו. שָׁם:

משנה י

לב תֵּימַהּ, דְּאִם כֵּן מַאי אִירְיָא בַּיּוֹבֵל, אֲפִלּוּ בְּלֹא יוֹבֵל נַמִּי כּוּ'. וְצָרִיךְ לוֹמַר דְּלִיכָּא פְּגַם מִשְׁפָּחָה עַד הַיּוֹבֵל שֶׁאָז כָּל הַיְרֻשּׁוֹת חוֹזְרוֹת וְזוֹ אֵינָהּ חוֹזֶרֶת וְנִכָּר שֶׁהֵם קְבוּרִים בְּשֶׁל אֲחֵרִים. תּוֹסְפוֹת. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

לג אֲבָל שְׁאָר יֶרֶשֶׁת אִשְׁתּוֹ אֵינָהּ חוֹזֶרֶת. וְאַף עַל גַּב דְּפָסַק הָרַ"ב בְּפֶרֶק ט' דִּכְתֻבּוֹת דִּירֶשֶׁת הַבַּעַל דְּרַבָּנָן הִיא, הָא מַסְקִינַן הָתָם שֶׁהֲכָמִים עָשׂוּ לָהּ חִזּוּק כְּשֶׁל תּוֹרָה. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

פרק ט

משנה א

א דִּבְשֵׁב וְלֹא תַעֲשֶׂה מָצִי לְמֶעְקַר דְּבַר תּוֹרָה כְּמוֹ שֶׁמָּצִינוּ בְּרֵישׁ פֶּרֶק י' דִּיבָמוֹת. וְעוֹד, דְּאֵין אִסּוּר אֲכִילָה קֹדֶם עִשּׂוּר, אֶלָּא חֲכָמִים קָבְעוּ זְמַן כְּדִלְקַמָּן מִשְׁנָה ו'. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ב שֶׁשְּׁנֵיהֶם נִקְרָאִים שֶׁה. הָרַמְבַּ"ם. וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב הָרַ"ב בְּפֶרֶק קַמָּא מִשְׁנָה ד':

משנה ב

ג כְּלוֹמַר, אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ אֻמְצָעִי, כְּגוֹן הָרוֹעֶה עֲצָמוֹ אוֹ כֵלָיו שֶׁל רוֹעֶה, אֵין מְצָרָפָן, שֶׁאֵין מְצָרֵף אֶלָּא עֵדֶר כוּ'. וּמֵיהוּ מַה שֶּׁכָּתַב הָרַ"ב אוֹתָן הָאֻמְצָעִיּוֹת, לָאו דַּוְקָא שֶׁיִּהְיוּ דַּוְקָא הַרְבֵּה בָּאֻמְצַע, דַּאֲפִלּוּ אֶחָד בָּאֻמְצַע וְתִשְׁעָה מִכָּאן וְתִשְׁעָה מִכָּאן מִצְטָרְפוֹת, כֵּיוָן שֶׁהָאֻמְצָעִי עִם כָּל אֶחָד מֵהַצְּדָדִין רָאוּי לְמִנְיַן עֲשָׂרָה כִּדְאִיתָא בַּגְּמָרָא:

ד **הַיַּרְדֵּן כוּ'**. יָלִיף לֵיהּ מִקְּרָא בַּגְּמָרָא:

משנה ג

ה כָּתְבוּ הַתּוֹסָפוֹת, תֵּימַהּ, דִּבְרֵישׁ פֶּרֶק ד' דָּרְשִׁינַן לֵיהּ לְהָנֵי קְרָאֵי לְעִנְיַן בְּכוֹר. וְיֵשׁ לוֹמַר דְּהָא דָּרְשִׁינַן לֵיהּ בִּבְכוֹר, מִשּׁוּם דִּכְתִיב בִּבְכוֹר, אֲבָל מֵאַחַר דְּאַפְקֵיהּ רַחֲמָנָא בִּלְשׁוֹן עֲשִׂיָּה דָּרְשִׁינַן לֵיהּ לְמַעֲשֵׂר, מִשּׁוּם דִּבְבְכוֹר לֹא שַׁיָּךְ עֲשִׂיַּת קְדֻשָּׁה. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ו וְזֶה לְשׁוֹן רַשִׁ"י, הָאַחִים שֶׁהֵן שֻׁתָּפִין, כְּשֶׁהֵן חַיָּבִין בַּקְּלָבוֹן, כְּדִמְפָרֵשׁ לְקַמָּן שֶׁחָלְקוּ בִּנְכָסֵי אֲבִיהֶם וְאַחַר כָּךְ נִשְׁתַּתְּפוּ:

ז דְּאִפְּכָא לֵיכָּא לְמֵימַר, לִפְטוֹר בְּכוֹר מִשֻּׁתָּפוּת מִדִּכְתִיב יִהְיֶה לְךָ, וּלְחַיֵּב מַעֲשֵׂר בְּשֻׁתָּפוּת מִדִּכְתִיב בְּקִרְבְּכֶם כוּ' וְאִם אֵינוֹ עִנְיָן כוּ', דְּכֵיוָן דְּהָנֵי קְרָאֵי תַּרְוַיְהוּ בַּבְּכוֹר כְּתִיבִי, אֵין לָנוּ לְקַיֵּם בּוֹ הַכְּתוּב הַמֻּקָּל וְלִתֵּן הַכָּתוּב הַמַּחְמִיר בְּאִם אֵינוֹ עִנְיָן כוּ'. וְעוֹד, דְּהָא בְּכוֹר חָמוּר מִמַּעֲשֵׂר, דְּקִדִּישׁ מֵרֶחֶם וְכֻלּוֹ לַכֹּהֵן:

משנה ד

ח וְיֵאָכְלוּ בְּמוּמָן לַבְּעָלִים. רַשִׁ"י. וּבַגְּמָרָא, דִּכְתִיב כִּי מָשְׁחָתָם בָּהֶם מוּם בָּם וְגוֹ'. וְתָנֵי דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל, כָּל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ הַשְׁחָתָה אֵינוֹ אֶלָּא עֵרָוָה וַעֲבוֹדָה זָרָה כוּ', וְכָל שֶׁאֵין הַמּוּם פּוֹסֵל בּוֹ אֵין דָּבָר עֵרָוָה וַעֲבוֹדָה זָרָה פּוֹסְלִין כוּ'. וּמֵחִיר אִתַּקַּשׁ לְאֶתְנָן. וְטָמְטוּם

וְאַנְדְּרוֹגִינוֹס סְפֵקָא הוּא, הִלְכָךְ מִמַּה נַּפְשָׁךְ מְעַשְּׂרוּ. וְקָשֶׁה דִּבְסוֹף פֶּרֶק ו' פָּסַק הָרַ"ב [דְּאַנְדְּרוֹגִינוֹס] בְּרִיָּה בִּפְנֵי עַצְמָהּ הוּא. וְאֶפְשָׁר דְּאֵין הָכִי נַמִּי דְּלְהַלָּכָה אֵינוֹ נִכְנָס לַדִּיר, וְאֵין לְמֵדִין מִן הַכְּלָלוֹת אֲפִלּוּ בְּמָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶן חוץ. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ט וּבְכָל מָקוֹם דַּחֲשִׁיב בַּמִּשְׁנָה כִּלְאַיִם רָגִיל לְדַלֵּג נִדְמֶה כְּאִלּוּ הוּא בִּכְלַל כִּלְאַיִם. תּוֹסְפוֹת:

י **וְיָתוֹם**. תֵּימַהּ, דְּכֵיוָן דְּמִקָּדְשִׁים יָלְפִינַן, אַמַּאי לֹא תְּנַן לֵיהּ בְּשׁוּם דּוּכְתָּא כוּ'. וּבְכֶסֶף מִשְׁנֶה בְּשֵׁם הָרִ"י קוֹרְקוּס תֵּרֵץ, דְּבִכְלַל יוֹצֵא דֹּפֶן הוּא. דְּבַגְמָרָא אוֹקְמִינַן לַהּ, בְּזֶה פֵּרֵשׁ לְמֵיתָה וְזֶה לְחַיִּים, וְקַיְמָא לָן דְּאִי אֶפְשָׁר לְצַמְצֵם. אִם כֵּן אִם נוֹלַד לְאַחַר מִיתָה אֵין זֶה יָלוּד. וּלְכָךְ הִשְׁמִיטוֹ הָרַמְבַּ"ם. עַד כָּאן. וְהַתַּנָּא נַקְטֵיהּ בְּחַד דּוּכְתָּא מִשּׁוּם דְּהָא אִיתֵיהּ עַל כָּל פָּנִים. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

יא כְּדִּ הִגַּהְתִּי. דְּבַבְּרִיְתָא תָּנֵי אֶת הַחַיָּה, וּפֵרֵשׁ רַשִׁ"י, זֶהוּ הַוָּלָד. וּמְסַיֵּם דְּכֵיוָן דְּעוֹר מַהֲנֵי לְוָלָד דּוֹמֶה כְּמוֹ שֶׁאִמּוֹ קַיֶּמֶת:

משנה ה

יב וְכָתְבוּ הַתּוֹסְפוֹת, וְתֵּפּוֹק לֵיהּ דְּאֵין מַקְדִּישִׁין בְּיוֹם טוֹב. וּמַסְקֵי, כֵּיוָן דַּעֲשִׂירִי קָדוֹשׁ אֲפִלּוּ לֹא קָרָא עֲשִׂירִי כְּדִלְקַמָּן בְּסוֹף פֶּרֶק, לֹא מִתַּסַר הֶקְדֵּשׁוֹ בְּיוֹם טוֹב:

יג **בְּאֶחָד בָּאֱלוּל**. וְטַעֲמֵיהּ כָּתַב הָרַ"ב בְּרֵישׁ פֶּרֶק קַמָּא דְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה. וְיֵרָאֶה דִּלְדִידֵיהּ נַמִּי בכ"ט בְּאָב מְעַשְּׂרִין, דְּהָא בְּעִינַן הֶבְרָא. דְּמִשּׁוּם הָכִי אָמְרִינַן בַּגְּמָרָא דַּחֲדָא וְעוֹד קָאָמַר כוּ'. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ז

יד **וְלֹא כוּ'**. דְּתָנוּ רַבָּנָן, תַּחַת הַשַּׁבָּט, מִצְוָה לְמָנוֹתָן בְּשַׁבָּט. לֹא מָנָאן בְּשַׁבָּט אוֹ שֶׁמָּנָאן רְבוּצִין אוֹ עוֹמְדִין מְנַיָּן, תַּלְמוּד לוֹמַר עֲשִׂירִי קֹדֶשׁ מִכָּל מָקוֹם:

טו וְלֵית לֵיהּ לְהַאי תַּנָּא הַמַּרְבֶּה בְּמַעֲשְׂרוֹת מַעֲשְׂרוֹתָיו מְקֻלְקָלִין. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

טז וְקָשֶׁה, דְּאִם כֵּן הָוֶה לֵיהּ לְמֵילַף כִּפְשׁוּטוֹ, מַה מַּעֲשֵׂר דָּגָן נִטָּל אֶחָד מֵעֲשָׂרָה בְּלֹא הַעֲבָרַת שֵׁבֶט. וְיֵשׁ לוֹמַר, דִּמְסְתָמָא אֵין דֶּרֶךְ לִהְיוֹת כֻּלָּם שָׁוִים וְאֵינוֹ דּוֹמֶה לְמַעֲשֵׂר דָּגָן כָּל כָּךְ. תּוֹסְפוֹת. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

יז מִדִּבְרֵי הָרַ"ב נִרְאֶה דְּגַרְס כֻּלָּן פְּטוּרִין. וְהַוְיָא דּוּמְיָא דְּסִיפָּא כֻּלָּן יִרְעוּ:

יח וְתֵימַהּ, דִּלְהֶקֵל לֹא הָוֶה לֵיהּ לְמֵימַר, דִּלְאו בְּטֵלֵי בְּרֻבָּא. תּוֹסְפוֹת:

יט עֲשִׂירִי וַדַּאי אָמַר רַחֲמָנָא, וְלֹא עֲשִׂירִי סָפֵק. גְּמָרָא. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ח

כ **מְקַלְקְלִין**. דְּאִי אֶפְשָׁר לְצַמְצֵם, כֵּיוָן דְּאֵין יָכוֹל לְהַכִּיר אֵיזֶה קֹדֶם מַשֶּׁהוּ לַחֲבֵרוֹ, וְנִתְכַּוֵּן לִקְרוֹת שְׁנֵיהֶם עֲשִׂירִי וּבְבַת אַחַת קָרְאָם, לֹא דָמֵי לְקָרָא עֲשִׂירִי וְאַחַר כָּךְ הָאַחַד עֶשֶׂר עֲשִׂירִי. תּוֹסָפוֹת:

כא **שְׁלָמִים**. יְלִיף לֵיהּ בַּגְּמָרָא מִקְּרָא:

כב דִּתְמוּרַת בְּכוֹר קְרֵבָה. כְּדִתְנַן בְּסוֹף פֶּרֶק ג' דִּתְמוּרָה. וּלְפִיכָךְ הָאַחַד עֶשֶׂר עַצְמוֹ הוּא תְּמוּרָה וְאֵינוֹ עוֹשֶׂה תְּמוּרָה:

כג **אַחַד עָשָׂר כוּ'**. אֲבָל תְּשִׁיעִי נֶאֱכָל בְּמוּמוֹ, דְּאַכַּתִּי לֹא אִבַּרַר לֵיהּ עֲשִׂירִי. גְּמָרָא. וְעַיֵּן עוֹד:

כד **הַכְּלָל**. לַאֲתוֹיֵי יָצָא עֲשִׂירִי וְלֹא דִבֵּר, דַּעֲשִׂירִי מֵאֵלָיו קָדֵשׁ. גְּמָרָא: